

СРПСКИ НАРОД

ГЕНЕРАЛ НЕДИЋ ШУМАДИНЦИМА

Двогодишњицу преузимања судбине српског народа у своје руке на челу Владе народног спаса генерал Недић обележио је боравком у Крагујевцу међу својим верним Шумадинцима, у недељу 29 августа, којима је одржао овај значајни говор, у ком је означио пређени пут, српски пут, којим он две године води српски народ да би га спасао од пропасти и обезбедио му боље дане.

Драга браћо и сестре, Шумадинци,

Ево дошао сам међу вас, јер сам ваш. Хоћу да удахнем овај шумадијски ваздух којим сам се као дете запајао, да ме окрепи како бих ово тешко народно бреме могао и надаље да носим.

Ви ме познајете, драга браћо моја, ја сам од ваше горе лист. Све што осећате ви осећам и ја. Ево, ово је кост ваше кости, ово је крв ваше крви. Како бих ја могао мислити и желети друго но оно што ви мислите и желите. Погледајте ме вашим бистрим шумадијским очима. Ми се разумемо. Али ви знате да је ту и окупатор, а то је стварност, са којом треба да рачунамо.

Браћо, кад год је српски народ допадао тешких мука и големих несрећа, он је упирао очи у Шумадију шта ће она рећи? Шта ће она учинити? Тако је и данас. Увек су наши вођи у прошлости у тим тешким временима долазили к вама, да се са вама поразговарају и посаветују, па сам ево и ја дошао.

Пазите, што ви речете чуће све Српство, што ви одлучите важиће за сав српски народ. Будите мудри, јер сте то ви увек били. Слушајте ме, јер сте ме ви први послушали 1 септембра 1941 године па се нисте покајали.

Драга браћо Шумадинци, нити сам хтео ни желео да у овим тешким и претешким данима ја водим државни брод. Судбина ме је ту дотерала. Ја се нисам примио овог посла да господујем. Они што су господовали побегли су из земље са народним благом и прижељкују да се врате када опет буде време за благовање и господовање. А ја сам остао са вама заједно да испијемо чашу чемера до краја. Оно и ја сам могао, да сам хтео, и први побећи, али ми овај образ шумадијски није дозволио да вас оставим саме у несрећи.

Ово није први пут, браћо моја, да ме судбина, кад је све изгубљено, везује за вас. Први пут је то било 1915. Те године изгубили смо Отаџбину и обрели се у пустој Албанији на голим, песковитим, каменитим, пуним баруштина и маларије обалама јадранским. Ја сам био тај коме је судба доделила у Санџовани ди Медуа да прихватим мученичке остатке јуначке српске војске и цео државни апарат у отступању, као и безброј избеглица. И онда сам Србе спасавао, гладне нахранио, болесне

прихватио, укрцавао и спасавао из оног пакла, где је само смрт владала.

1941 у рату опет сам поделио вашу судбину, драга браћо моја. Ја нисам сео на авион, да бежим и вас да остављам у највећој несрећи, која је икад погодила српски народ. Ја сам се борио са вама заједно, драги моји Шумадинци, до краја.

И судбина је тако хтела, да ме Врховна команда пошаље после наше ратне катастрофе, да са министром г. Цинцар-Марковићем у Београду спасавам што се спасти могло. Ја сам извршио то наређење, али ме је окупатор лишио слободе чим сам стигао у Београд. Био сам деведесет и пет дана у заробљеништву. У том времену погодила ме је и велика несрећа, погинуо ми је јединац син. Моје га очи нису ни мртвог виделе. Нисам могао ни прегршт српске земље да му бацим на ковчег.

У то време, браћо моја, Србијом је завладала анархија. Пусте комунисте заведоше наш

народ, добар и наиван, и земљом се поче проливати братска крв. Комесарска влада, немајући довољно снаге а видевши да је унутрашња ситуација све гора и тежа, обрати се на мене те њеним настојањем изађох на светлост дана. Она од мене потражи да се ставим на чело српског народа и да спасем народ и Србију од коначне пропасти. Ја се тога нисам могао примити, јер за ту судбоносну улогу требао је цео човек, а ја сам био тада сенка од човека. Пропаст државе, војске, погибија мога сина јединца, беху ме срушили морално и физички. Ја нисам могао да прихватим њихове предлоге.

Само после неколико дана велики број највиђенијих грађана наших, са комесарима, позваше ме опет. Стање у земљи било је очајно. У братоубилачким борбама крв се лила на све стране. Претила је опасност да Србија буде подељена међу суседе. Требало је брзо спасавати што се још дало спасти. У тим судбо-

Армиски
генерал
**МИЛАН Б.
НЕДИЋ**
претседник
Владе
народног
спаса

носним часовима по наш народ, народни прваци и комесари апеловали су на мене као на Србина, војника и родољуба. Ја, браћо, никада нисам бежао од одговорности када је требало помоћи народу и држави. Сагледавши сву опасност која је у тим бурним данима претила Србији и српском народу, ја сам се решио да се прихватим спасавања свога рода и своје Отаџбине. Нисам дао да српски народ пропадне, јер он мора живети и надживети све своје муке и несреће.

И ево, драга браћо Шумадинци, већ су две године прошле како носим тај терет народни. За то време много се је тешких догађаја десило у нашој земљи. А ја и Влада народног спаса трудили смо се свима својим силама да српском народу олакшамо страшну судбину која га је постигла, да га изведемо на прави пут и улијемо наду у бољу будућност.

У јесен 1941 савладали смо комунистичко-партизанску неман, а тиме повратили ред и мир у Србији. Ја сам вас тада све позвао да се сврстате под српску заставу, да би се под тим знамењем спасли. Ви сте ме у томе послушали. И, као што и сами знате, ми смо за неколико недеља успели да истребимо црвену губу из наших вароши и села. У томе смо уложили све снаге да би помогли окупаторској сили у њеној борби против комуниста. И ту смо, као и у свакој другој прилици, штедели драгоцену српску крв. Сматрао сам да ће нас мање коштати у крви ако сами својим властитим снагама потпомогнемо да се заведе ред у нашој кући.

Тек после увођења реда и мира у Србији могли сте ви сељаци, занатлије и радници да приступите своје благословеном раду, јер од тога је зависило да ли ћемо на овом страшном месту опстати или пропасти. И зато што сте ви сељаци послушали моје очинске савете, наша земља је обрађена као никада дотле. Бог је благословио ваш труд и наш народ је дошао до комада хлеба да се прехрани и одржи свој голи живот.

А знајте браћо Шумадинци, да се нисмо ми сами постарали око исхране свога народа, да нико не би од својих уста одвајао кору хлеба да нам да. Па сада и сами размислите какви су вам пријатељи они који су вам саветовали да скрстите руке, да ништа не радите, да би тобож на тај начин одмогли својим противницима.

Вама је познато, браћо, да је услед ове наше народне пропасти у ову нашу јадну и окрвављену Србију добегло око четири стотине хиљада Срба са свих страна. Међу њима има осамдесет шест хиљада само деце, већином без родитеља. Ко прихвати ту јадну српску избегличку војску? Ко је обуче, смести и исхрани? Нико други до моја Влада, влада народног спаса уз вашу хришћанску и родољубиву помоћ, уз помоћ свих нас који остасмо овде да заједно до дна испијемо горку чашу наше народне несреће.

Ко се прихвати да олакша судбину оне наше деце, оних наших врлих синова што се у заробљеништву већ две и по године налазе и испаштају туђе грехове, грехове једне луде политике? Ми смо ти који од првог дана доласка на крмило народног брода сласмо храну и возовима и вагонима, и пакетима, па то чинимо и данас да би ту децу нашу сачували Мајци Србији.

Ми би их спасли из заробљеништва, ако не све, а оно већину њих, да они који у најтежим тренутцима оставише свој народ да се спасава сам како зна и уме, не буне наш народ и сеју раздор и неповерење између српског народа и окупаторских власти.

Ето, зато и поред нашег највећег труда слабо успевамо да их спасемо из заробљеништва.

Колико само улажемо труда да наше болесне заробљенике спасемо и домовима вратимо! Ми смо образовали наше нарочите санитарне возове, са нашим особљем, лекари-

ма, негом, добром храном, прихватом и даљом бригом за њихово оздрављење. Исто тако, ми се старамо о заробљеничким породицама и о њиховој деци. Старамо се такође и о радницима који одоше на рад у туђину, као и о њиховим породицама. Старамо се о инвалидима и њиховим породицама, о српској сиротињи и свима онима, којима у овим тешким данима рата и беде треба помоћи и утехе.

Једном речи, сва моја настојања, као и настојања мојих сарадника и свих оних који уза ме раде на спасавању српског народа, своде се на то да што више српских глава сачувамо, јер је нама свака кап српске крви драгоцена. Ми смо у овом рату, браћо моја, толико настрадали да је за нас данас могућа само једна политика: политика штедње српске крви.

Зато сам ја, браћо Шумадинци, и позвао све Србе да се сложе, да забораве на раније подвојености, да се окупе око српске заставе и да мисле само на једно: на Отаџбину, на Мајку Србију. Цео народ ме је у томе, хвала Богу, и послушао. Сваки онај који трезвено мисли схватио је смисао мога савета, па ме је за то свесрдно и послушао. Камо среће да су мојим саветима следили и они који одоше у шуму, који, уместо правим народним путем, ударише странпутицом, па да у овим часовима великог искушења будемо сви заједно, да цео српски народ буде као једна велика породица, — били би јаки.

Од нас би тада отпали само они који изневерили наше часно српско име, наша света народна знамења и веру прадедовску, отпали би само комунисти и њихови партизани, што би нам омогућило да их лако и брзо савладамо и за навек искоренимо са тла наше драге Отаџбине.

Ето, браћо, шта сам ја са својом владом учинио за спас народа српског и спас наше драге Мајке Србије. Историја ће о нашим делима изрећи свој неумитни суд. Она ће рећи да ли су имали право они што су народ гурнули у рат и пропаст, па га у најцрњем његовом часу срамно оставили, или они који су хушкали народ на устанак и побуну за рачун туђих интереса, или ја који сам увек само српски мислио и осећао и чинио све што је у човечјој моћи да свој народ спасем од пропасти и да му олакшам тешке часове.

Али, ја сам и без обзира на то браћо Шумадинци, спреман да сутра, када опет будемо своји у своје слободном дому, станем пред суд народни и положим рачуне о свему ономе што сам кроз ово тешко време урадио за свој народ, али тражим да и сви они који су нас до овога стања довели дођу пред исти тај народни суд и положи рачуне о своје раду. Свако има да одговори за своја дела, па онај који је добро урадио, да му одамо признање, а онај који је зло починио да буде суђен и осуђен. Само тим путем моћи ћемо нашој деци уштедети ове патње које ми данас преживљујемо, да не би и они сутра починили исте грешке које многи њихови оцеви починише.

Што се мене тиче, браћо моја, ја за свој рад на народним пословима не тражим никакво признање, никакве части. Ја само једно желим: да ме Бог удостоји да једног дана доживим и тај срећни час да видим свој народ опет слободан, слојан и задовољан. То ће ми бити највећа награда за све ово што сам за све вас, за цео српски народ учинио и што ћу још учинити.

Али, браћо моја, морам нажалост да вам кажем да све муке и несреће још нисмо преборили. Још многе опасности вребају на нас са свих страна. Зато вас, браћо моја Шумадинци позивам да будете мудри и опрезни. Будите нарочито опрезни, јер има још малоумника међу нама, који сањају о некаквим устанцима и бунама. А ви сви, као и ја, знате куда би нас буне и устанци одвели. Ви сви знате да би то био у оваквим приликама прави злочин према српском народу и његовој будућности.

Ви сви знате да ми наш положај не можемо изменити никаквим непромишљеним поступцима, а најмање оружјем. Ви сви знате да је данас као и сутра мудрост и мирно држање наше најбоље оружје. Сачекати у миру догађаје, то је за нас најбоља политика, јер ми ток светских догађаја не можемо изменити, а себе, ако би им се супротставили, можемо потпуно упропастити.

Ја то знам и уверен сам да ћете ви увек као и до сада послушати само глас вашег разума, да ћете ићи онако као што вас ваша бистра српска памет учи, да ћете и овога пута послушати моје савете и дати ми снаге и моћи да овај наш тешко погођени народни брод уведем у луку спасења.

Можда и има неко интереса да при завршетку рата гурне српски народ између две ватре, па да он, баш у часу када се буду на њега осмехивали бољи дани, изгине и пропадне. Али, српски народ нема никаквог интереса да опет за туђи рачун вади кестење из ватре. То ни ја, ни ви браћо моја Шумадинци, не смемо ни по коју цену дозволити, не смемо то дозволити ради наше деце, ради наше будућности.

Зато поручујем свима малоумницима одавде, из срца Шумадије да нико нема права да се лакомислено игра судбином читавог једног народа, а најмање они грешници, који слушају Лондон или Москву. Народни опстанак је изнад свих других интереса и ми ћемо га свима средствима бранити и одбранити.

Има их, браћо моја, који још мисле на Југославију. А ја их питам где је Србија? Шта је са српским народом? Шта је са нашом српском будућношћу?

Добро ми знамо шта они хоће са том Југославијом. Ми знамо шта смо добили од ортачине са нашом такозваном браћом. Ништа друго до поломљену грбачу и несрећу какву српски народ до сада никада није доживео. Питам вас да ли је у тој држави било искренности, братства и слоге? Не, браћо моја, свега тога није било, иако смо ми Срби за љубав те државе све жртвовали па и своје име и своју заставу. Па и поред тешког искуства које смо ми Срби и са том државом доживели, још има људи који нам је поново препоручују и хтели би да је остваре.

Зато сам, драга браћо, и дошао међу вас да вас питам: Хоћете ли опет ону спрегу која је нама Србима толико зла нанела, или хоћете да будете своји господари у својој властитој кући? Хоћете ли српску сељачку задружну државу, где ће се чути ваш глас, глас сељака, или хоћете да опет идемо у неизвесност, у маглу, да се опет не зна шта је српско.

Ја знам и видим да ви нећете поћи за усијаним главама, да ви хоћете да сачувате своју српску снагу и у миру и у реду да сачекате свршетак рата; хоћете да истрајете на српском путу, да би поново скућили српску кућу, коју никаква бура неће моћи да разруши. Зато сам дошао међу вас, браћо Шумадинци, да вам све ово кажем, да са вама поразговарам, јер из искуства знамо да договор кућу гради, а неслога разграђује. Зато хоћу у ваше име да кажем, **одлучили смо да Србију сачувамо, да и даље идемо само српским путем, јер смо свесни да само тако идући можемо изаћи на крај са свима овим мукама и невољама и сачекати, ако Бог да, боље дане.**

Хвала вам, браћо Шумадинци, што сте ме овако лепо и братски саслушали. Знајте да када вас видим овако једнодушне у љубави за Србију и српски народ, онда ми је много лакше носити тешко народно бreme. Ваша приврженост Мајци Србији, ваша слога и ваша вера у нашу народну ствар даје ми нове снаге да истрајем на народном послу.

**Живели браћо Шумадинци!
Живео српски народ!
Живела Мајка Србија!**

ОТВАРАЈМО ОЧИ!

Г. др. М. Спалајковић, министар у пензији, на састанку виђених крагујевачких грађана, у суботу, 28 ов. мес. одржао је ово предавање, чије главне мисли доносимо.

Господо и Госпође,

Међу ни вас ни себе да зама-рам дугим говором ни сувишним речима. Није сад време за такве говоре, а још мање за празне разговоре. Прво ћу вам рећи, зашто сам дошао у Крагујевац и зашто вам сад говорим.

Користећи се љубазношћу генерала Недића, ја сам желео да поново видим — ко зна, можда последњи пут у животу — своје родно место и да се поклоним оним незаборављеним и милим сенима које, на неколико корака одавде, почивају у својим гробовима. Осим тога осећаја пијетета, мене је руководио још и један други разлог. Желео сам да вам поверим своје најглавније мисли о најглавнијој ствари, — желео сам да се с вама поразговорим о нашој заједничкој судбини.

Највећа је опасност за живот

несхватање или погрешно схватање извесних судбинских појава и догађаја од којих зависи и сам живот. Ништа не може бити кобније за мале народе од те опасности која им прети, ако нису схватили или не могу никако схватити праву суштину садашње одсудне борбе између великих. У том несхватању или погрешном схватању овога светског рата и његових појединих фаза лежи извор највећих опасности нарочито за српски народ. О томе ће вам генерал Недић сутра говорити. Можда ће вам смисао његових речи постати још јаснији и разумљивији после овог кратког предавања у коме ћу бацити летимичан поглед на садашња збивања са нашег српског гледишта.

шта имали добити, а све смо могли изгубити као што смо и изгубили. За Југославију је био бољи макавак пакт него икавак рат. Несумњиво је било паметније пактом обезбедити државу, њен и народни опстанак, као што су то урадили сви наши суседи, Маџари, Румуни и Бугари, и као што смо и ми — и то још повољније — могли постићи, него непромишљено и противно сваком здравом разуму све то ставити на коцку и све изгубити.

То је и била основна мисао мога чланка у **Политици** на два дана пре пуча у марту 1941. Тај је чланак био опомена, нарочито Србима, да треба примити чак и пакт који би значио можда и уштрб државног престижа, али који ничим не би доводио у питање и сам биолошки опстанак српског народа. Мене су тада сумњиви људи, у својим прстачким писмима, обасипали најгрубљим увредама, а неколико месеци доцније комунисти су ме звали кукавички пресретали и називали «издајником». Ваљда зато што сам непомирљив противник комунизма. По њиховим пометеним појмовима, сваки онај који се бори против болшевизма бори се за Немачку, и он је у очима «партизана» издајник и «петокOLONаш», и ако се бори само за Српство и интересе српског народа.

Ја припадам ранијим поколењима. Ја сам из школе покојног Краља Петра, Пашића, Стојана Протића, Милована Миловановића, војводе Путника и Степе Степановића. Био сам њихов ученик и њихов сарадник. Скоро пола века сви моји напори, сав мој живот, били су посвећени раду на ослобођењу и уједињењу српског народа. И доживео сам да видим потпуно остварен најлепши сан из моје најраније младости. И може се замислити моје очајање кад сам доживео — таква је Божја воља — да видим и како се сав тај остварени идеал срушио за једну ноћ.

У том најстрашнијем часу мога живота, који сам као неким чудом преживео, постало ми је потпуно јасно да су се десиле неке крупне промене, можда не толико у српском народу, колико у интелегенцији. Са стварањем Југославије био је прекинут континуитет не само у одржавању српске политичке мисли него и у изграђивању српских политичара. Тешка три рата која је Србија водила од 1912—1918, велики губици и страдања оставили су, као неизбежне последице, дубоке трагове у српском народу.

Нестало је великих државника и политичких ауторитета, а подмладак се није могао ни брзо ни правилно подићи. Декаденција је била захватила све политичке странке, па и радикалну странку чија је историска мисија од увек била да спасава земљу у најкритичнијим тренуцима и да мудро спроводи државни брод кроз најопасније догађаје. После смрти Пашићеве, радикалном странком су завладали људи слабе памети и још слабијег карактера.

И онда кад је радикална странка била најпотребнија српском народу, она није више била у стању да учини ишта добро за српски народ.

У оквиру Југославије, наша новија интелегенција из свих српских крајева, па чак и из срца Шумадије напустила је патријархални српски пут и ударила странпутицом. Пре неки дан, запазио сам у једном одличном чланку **Новог Времена** (од 24 августа 1943) ову веома тачну слику:

«Случај генерала Душана Симовића и браће Кнежевић типични је пример како могу политички полетарци да нанесу велику штету своје народу. Ни пре њих није цветало политичко цвеће у Југославији, али су они превазишли све остале. Други пре њих, нису бар дирали у осетливу спољну политику која је била увек препуштена вођењу људи

од заната. Ови политички незрели људи баш су тој политици ударили глогов колац и то у име енглеског империјализма и интернационалног комунизма, чији су били послушници... У суштини ови људи били су и као људи просечне вредности али болесно амбициозни и првокласни лакташи, неуморни у лактању. Њихову појаву омогућила је болесна политичка средина, која је државни организам и ауторитет већ срозала до крајње немоћи. Само овим, може се објаснити и 27 март, где шездесет такорећи непознатих југословенских официра које нико, али апсолутно нико не помаже од паметних Срба, обарају један какав-такав државни поредак, узурпирају политичку власт, увводе земљу у нетребан рат, доводе војску до капитулације, земљу до пропасти, и као после неког лумпераја седеју у авионе и одлазе у иностранство, да се испавају од пијанства, а народ бацају у беду и несрећу».

Биолошко спасавање српског народа

После наше катастрофе био је једини задатак спасавати биолошки опстанак српског народа. После државног слома настао је у земљи општи хаос. Комунистичко крваво пировање било је у највећем јеку. Привремена влада комесара била је у очајању. Ја сам се питао да ли ће се десити чудо, да ли ће се Бог смиловати на Србе и Србију. Помишљао сам на Карађорђа и Милоша. Довољно је и сад да се нађе један човек, само један. Зар нема ни једног Србина да прихвати заставу коју је генерал Симовић у правину бацно и срамно побегао? Кад би се нашао само један човек на врху овог очајничког положаја, све би спасао. Ја сам знао из наше историје, као и из историје других народа, од колике је моћи у животу лична иницијатива једног великог човека. И нађе се тај човек.

То је био генерал Недић. Ја сам му отишао, честитао и пољубио га, рекавши му да му завидим на мисији коју му је сам Бог поверио. Он ме је разумео. Његова је девиза била: сачувати Србију по сваку цену, спасавати сваки српски живот који се могао спасти, и извести Србе на прави пут. Многи међу њима већ су били толико забасали да је претила опасност да се повраћање реда у Србији не повери маџарским, хрватским и бугарским трупама, пошто је Немачкој, која је била сва заузета на руском фронту, био потребан апсолутан ред и мир на Балкану. Такву одлуку, која би значила крај Србије, генерал Недић је спречио, јамчећи својом војничком чашу да ће он тај задатак испунити и комунистички пожар угасити.

Чим је генерал Недић образовао «владу народног спаса», наш сељачки свет почео му је одмах прилазити. Српски сеоски домаћини разумели су га и сврставали се под његову заставу. Али наша настрана интелегенција и понеки претставници наше прља-

ве чаршије, који пружају један прст влади а четири «партизанмак», критиковали су генерала Недића па чак га и вређали. Многи београдски интелектуалци, више чиновници и пензионери, уместо да буду захвални генералу Недићу што им је обезбедио и даље примање њихових плата и пензија, жучно су га нападали.

Мислећи само на себе и плашећи се само за себе, наша интелегенција неће да се замери комунистима, рачунајући у свом бескичменом опортунизму да ће бити поштеђена у случају комунистичке победе. Каква детињаста заблуда! Треба се само сетити шта су совјети урадили са пољском интелегенцијом. Данас Пољска нема интелегенције. Тако би било и са београдском, да генерал Недић није успео да угуши комунизам. Главе наших интелектуалаца прве би одлетеле да су комунисти победили.

Опозиција против Недића подржава се у Србији непосредно из Лондона и Москве. После пораза «југословенске» војске, Енглези настављају и даље планско искоришћавање српског донкихотизма и српске лаковерности. Још пре војне капитулације срачунато је и организовано све што треба за то цинично и недостојно искоришћавање. Прешло се у фазу герилске борбе, коју воде Тито са комунистима на једној страни, Дража Михајловић са својим присталицама и неколицином енглеских официра на другој. Једни су оруђе Москве, а други су послушници Лондона. Они се мрзе међу собом, али се морају трпети, јер су Лондон и Москва савезници.

Циљ је енглеско-болшевичке коалиције заједнички: на територији бивше Југославије водити против Немачке рат нерава до крајњих граница. Енглески конзервативци су међутим циљ промашили. Они нису предвидели да има разлике између прошлости и

(Наставак на 4-тој страни)

„Не правимо нове лудости“

Ја верујем да Бог чува Србију. Кад у то не бих веровао, ја вам сад не бих ни говорио. Ја верујем да ће је Бог и сачувати, ако ми будемо имали памети и воље да се Србија сачува. Од нас Бог очекује веома незнатну помоћ, управо онолику колику нам најприроднија дужност налаже да му пружимо, а остало ће све Он сам учинити. Једном речи, све што Бог од нас тражи, то је да не правимо глупости. За сад Бог не очекује од нас никакав други доказ наше памети.

Вама може изгледати да је то и сувише мало, и да ми можемо пружити Богу много више. Пазите! Будимо скромни! Они који и сувише прецењују своју памет, најтеже и греше. То је доказао онај део наше интелегенције, који је и довео до садашњих наших страдања и који се и даље поводи за својом оholом и грешном памећу.

Без познавања историје и психологије појединих народа ангажованих у садашњем сукобу, не може се никад доћи до правилног размисавања овог светског рата, ни његовог порекла ни његових појединих фаза, а понајмање његовог евентуалног крајњег резултата. Модерни ратови се не сведе више на борбу прса у прса. Садашњи рат има два вида. Он се састоји из борбе нерава и борбе коштац у коштац, било паралелно било наизменично. У борби нерава противници се не додирују, док један од њих не поsrне; у другом случају, они се не раздвајају док један од њих не поллегне. На западу Англо-Американци воде против Немачке — зна се већ како — рат нерава, док се на истоку рат између Немаца и Совјета води у коштац.

Очевидно, људски жаци играју главну органску улогу у сваком сукобу између народа. Али оно што је најглавније и, тако рећи, пресудно, то је одлучност једног народа да у борби истраје, не тражећи од других да за њега гину, него предњачећи у пожртвовању испред свих других. У првом погледу, у погледу издржљивости живаца, може

се рећи да између једне и друге групе, између Немаца и Јапанаца с једне стране и Енглеза и Американаца с друге, нема разлике. Сви они имају подједнако јаке живце. У другом погледу, у погледу решености да се гине, Немци и Јапанци несумњиво стоје далеко више изнад својих противника. Они су то доказали и доказују сваки даном.

Међутим, све своје успехе у прошлим ратовима Енглеска дугује својој политичкој тактици. За све своје чак и највеће победе, сами Енглези су увек најмање гинули, захваљујући својој познатој вештини да увлаче друге народе и њих упрежу да гину за енглеске интересе. Другим речима, енглеско ратно правило је избећи догод се може право ратовање, развући рат претварајући га у герилску борбу, и напослетку свести герилску борбу на рат нерава. Више је него сумњиво да ће та тактика успети Енглезима и у садашњем рату. Немачки и јапански живци не могу се сломити ратовањем из ваздуха, а немачка и јапанска оружана сила не може се победити нератовањем на земљи. И за мале народе, нарочито за нас Србе, у томе је, између осталих разлога, један од најреалнијих да не гинемо лудо за енглеске интересе и да не останемо до краја лаковерна жртва енглеске себичности.

За нас је најпаметнија политика била не мешати се ни на који начин у овај светски рат, остати до краја изван њега и оставити великим народима сав терет борбе која се води међу њима. Ја се из многих разлога не бих враћао на прошлост, да садашњица није везана за њу и да наша највећа страдања нису последица наших прошлих погрешака. Али је настао последњи час кад треба сви ми то да увидимо и, бар у том последњем часу, прекинемо са тим ранијим заблудима.

Нема сумње да је, пре нашег увлачења у рат, најразумније било обезбедити своју неутралност и свој опстанак пактом, као што смо и урадили. Ратом нисмо ни-

Историска мисија генерала Недића

(Наставак са 3-ће стране)

садашњости, између успеха герилског ратовања некад и сад. Немачки авиони су, као од шале, открили и разбили герилске одреде чак и на самом врху Дурмитора. И док су немачки живци остали нетакнути, само је српски народ у Црној Гори, Босни и Херцеговини страдао. Толики српски крајеви су опустошени, толика српска огњишта угашена.

Енглеска је тактика свуда једна иста, као што јој је и циљ један исти. Енглези су свели овај рат на борбу нерава. У Италији они воде ту борбу — већ знамо на који начин — само зато да Италијани не би више ратовали против Енглеске. Код нас Енглези воде ту борбу нерава само зато да би напослетку натерали Србе, све Србе, да се боре за рачун Енглеске.

Ми смо запали у енглеске замке као мува у мрежу паукову, и сад је тешко искобељати се. Из својих кукастих канџа Енглези не пушта тако лако своју жртву. Дража Михајловић је Србин и војник, али он је само фирма, закљон, а енглески официри који су уз њега стоје над њим. Сви они заједно потчињени су енглеској врховној команди на Кипру. Шумски одреди добијају сва наређења са Кипра преко енглеских официра који о томе обавештавају Дражу Михајловића кад је и колико хоће. Њему се са подносе акта на потпис, као пример разна наређења становништву за мобилизацију, реквизицију, и т. д. Зато је и потребна Дражи Михајловићу — њему само теоретски, а Енглезима само практично — титула краљевог министра војног и члана краљевске владе.

И вероватно да је та макијавелска комбинација прво пала на ум злогласном Харисону, томе препреденом енглеском јеврејину. И тако, одметнички одреди по нашим шумама добијају непосредне заповести од Енглеза, у име Краља Петра а преко Драже Михајловића, док се вероватно ни једном ни другом те заповести не саопштавају. То се могло закључити и из резервисаности бивше владе Мише Трифуновића као и његове оставке. Енглеска не трпи да јој ико ремети њене планове. Кад се буде прохтело Харисону у Лондону или коме од његових земљака на Кипру да појача борбу нерава, проширујући одметничку герилску акцију из Санџака до Ужица и Пожеге, шумски одреди повероваће да им то наређује Краљ Петар преко свога министра војног и извршиће злочине на које их Енглези буду навели.

Очевидно, одмазде неће изостати. Ужице, Пожега и цео тај крај биће за часак збрисани са лица земље. И тако, герилско ратовање у коме енглеска тупава себичност види неки рат нерава, који ће тобоже постепено изнурити Немачку, не наноси никакве штете Немцима, нити доноси икакве користи Енглецима, него само сатире наше српске нерве које су већ упола пропали и доприноси истребљивању Срба. Изгледа да је већ око милион српских живота пропало у борби Енглеске за одбрану њенога империјализма. Једнога дана кад се будемо пребројавали, знаћемо

тачно шта нас је коштао политички донкихотизам и слепа лаковерност српске интелигенције.

Ето, Господе, ту лежи главни и стварни извор највеће опасности која, као Дамоклов мач, стално виси над главом српског народа. Уместо слободе, Енглеска нам у ствари доноси смрт. То се може и математички доказати. Ако претпоставимо да рат може трајати још три до четири године, и ако у току сваке године падне по десет хиљада немачких и бугарских војника од мучких атентата шумских одметника, онда би, по проценту одмазде сто за једнога у времену од три године нестало три милиона а од четири године четири милиона српских живота.

Стати томе злу на пут, спречити то систематско и сатански смишљено истребљивање српског народа преко појединих заблуделих српских синова, ето то је највећа брига и најтежи задатак генерала Недића и владе народнога спаса. Зло се не може зауставити све дотле док српски народ одлучно, мушки и једнодушно не дигне свој глас: доста братоубиљачке мржње, доста проливања крви, више то нећемо трпети. И тај глас треба да се разлегне по целој земљи, и да се чује и у Лондону и у Москви. Српски народ, кад је у питању његова судбина, има само он права да каже, и нико други на страни, главну и последњу реч.

Ето, шта ће вам сутра речи генерал Недић. Он је војник и говориће вам војнички, кратко и јасно, без икакве фразеологије и политиканства. У својој патриотској честитости и војничкој скромности, он ће преко вас положити народу рачун о свом досадашњем раду и тражити да народ о томе сам донесе свој суд. Он није ратни бегунац као генерал Симиновић. Он вас није напустио у најцрњим данима наше народне трагедије. Он је остао да дели с вама и добро и зло, или, боље рећи, зло и само зло.

Као кнез Милош у деветнаестом веку, тако и генерал Недић у двадесетом латио се надчовечанске дужности: да у вртлогу најстрашнијих опасности избави и сачува Србију. Историска мисија генерала Недића још је тежа и сложенија него што је била мисија кнеза Милоша. Сви су Срби били сложни и уз Милоша који није имао потребе да се брани од Срба. Међутим највеће тешкоће генералу Недићу долазе од самих Срба, нарочито од једнога дела српске интелигенције.

Многи добронамерни људи мисле да би најбоље било да се сви Срби, који национално осећају, удруже у један заједнички фронт против комуниста. Доиста, то би било најбоље, кад та комбинација не би претстављала *circulus vitiosus*. Енглези искоришћују Србе и искоришћаваће их догод рат траје и — догод има Срба. Дража Михајловић је војник и противник комуниста, али је послушно оруђе у рукама Енглеза који га за то и држе. Дража Михајловић је потчињен, као што сам рекао, енглеској врховној команди на Кипру, и покрива својим именом, ако не и својом савешћу, све њене заповести и сва њена наређења за акцију на нашој територији.

Он је, дакле, у многим одговоран за досадашње патње и страдања српског народа, а пошто рат још није завршен он може увалити народ у такву несрећу, да ће после свако кајање бити излишно. Генерал Недић се, међутим, одређује само својом српском савешћу и одлучно упућује српски народ да се управља само својом главом и стара само о својим интересима. У тој енергичној заштити српског народа од туђинских утицаја и туђинске пропаганде изражен је сав патриотизам и сав политички морал генерала Недића.

На народу је да пресуди. Генерал Недић ће вам сутра рећи да он од народнога суда не бежи. Моја ми савест налаже да му, овде у срцу Шумадије и са овога места, јавно кажем:

Хвала Вам, генерале, за сваки српски живот који сте до сад спасли.

Ја бих се огрешио о своју савест кад не бих, такође са овог места, јавно осудио све оне који су довели српски народ до пропасти. Од њих је генерал Недић највише врећан и уверећан. Он би им све то опростио, али им не може опростити што и даље упропаштају српски народ. Он је, као и ви, као и ја, из срца Шумадије. Орашац, Топола, Таково, Рудник, Страгари, Крагујевац, за та места су везане најдраже успомене из наше најраније младости. Од наших старих су нам остале здраве традиције о томе како се паметно и корисно служи својега народа. Њихови узорни примери не дају нам да залутамо...

У мојим успоменама и сад лебди лик бабе Перунике, снахе Танаска Рајића, а моје прабабе по мајци. Она је умрла у Страгарима, кад је мени било пет година. Њу помиње М. Милићевић у своје делу «Кнежевина Србија», наводећи неколико строфа из њене жалопојке над мртвим телом Танаска Рајића. Као што је познато из историје, у боју на Љубићу, кад су се сви Срби разбегли са бојишта, Танаско Рајић је остао сам у шанцу и, бранећи своје топове од Турака, ту је погинуо.

Наши стари су знали за какав се идеал боре. И генерал Недић се бори за тај исти идеал. У његовим жилама струји крв његових предака, оних српских домаћина и јунака који су, са Танаском Рајићем и другима, долазили на збор у орашачкој шуми и, пред други устанак, решавали о судбини Србије. И њега највише боли, што данас има Срба који или немају никаквог идеала или им је идеал такав да би се наши стари, кад би за њ сазнали, преврнули у својим гробовима. Ти Срби, којих највише има у редовима наше назови-интелигенције, не служе нимало на част српској трезвеној и јуначкој прошлости. Зато нека ми се не замери што ћу им и одавде, из срца Шумадије, с болом довикнути:

— О, лаковерни свете! О, безумни људи! Докле ћете бити жртва туђинске пропаганде и несвесно служити империјализму најниже врсте, империјализму јеврејских банкара у Њујорку и јеврејских комесара у Москви.

ХОЋЕТЕ ЛИ ДА ДОЧЕКАТЕ СЛОБОДУ ЖИВИ ИЛИ МРТВИ ?

То је питање упутио српском народу у Србији армијски генерал господин Милан Недић, када је месеца септембра 1941 године, на молбу Комесара примио управу окупиране Србије у своје руке.

Питање сасвим правилно постављено у једном тешком и мучном моменту, када је црвена немањ, убачена углавном из иностранства, успела да у Србији под маском руском и православног организује необавештене масе у такав један покрет, да је претрпела озбиљну опасност да поред изгубљене земље изгубимо и нацију.

Српски је народ разумео апел генерала Милана Недића. Тргао се и вратио мајци Србији, угушио у корену црвену аждају и својим трезвеним ставом још једном показао, да Србин остаје само Србин и да на његовој груди никаква туђица не може успевати.

То је прво, велико дело генерала Милана Недића.

Али, каже се, ђаво не мирује. Непријатељи српског народа и туђи агенти тражили су од њега и речју и делом свежу крв и нове жртве.

„Трава што се више коси, све јаче расте“, поручивали су му пријатељи из Лондона.

„Срби, Србија мора да живи. Она не сме у интересу српства постати новом костурницом Срба. У свакој бесциљној српској жртви не треба гледати само личну трагедију њену, него трагедију целога српског народа“, говорио је генерал Милан Недић. И Срби су га послушали.

Србија живи и мирује, поред свих искушења кроз која пролази, свесна да би сваки њен непромишљени гест против окупатора значио смрт њену. И само захваљујући тој свести Србије, она данас живи не само за себе и ради себе, него и за све оне који су стицајем ратних прилика напустили своја огњишта и на њеним грудима нашли утеху и веру у боље и срећније дане. Неколико стотина хиљада избеглица српских, греје се данас на огњиштима рањене али топле мајке Србије.

То је друго, можда највеће дело генерала Милана Недића.

„Не сејте, јер нећете жњети“ поручују нам поново сити пријатељи из Лондона.

„Србине, глад очију нема. Зато натопи сваку бразду и сваку стопу српске земље знојем својим. Само на тај начин сачуваћеш и себе и децу своју и своје ближње од страшне авети која се глад зове. То је данас и српска и хришћанска и човечанска дужност твоја“, говорио је Милан Недић.

И Срби су га опет послушали. Српски сељак када је осетио да се нација налази у опасности, уложио је надчовечанску снагу у борби за опстанак свој, своје породице и свеколиког српског народа. Величанствена симфонија рада створена свешћу српског народа, дала је већ данас одличне резултате. Србија не гладује!

То је треће велико дело генерала Милана Недића.

Четврто политичко дело његово, то је његов бескомпромисни став у питању духовног јединства српског народа.

Полазећи са чисто националног становишта да би свако духовно разједињавање српства, оличено нарочито у предратним партијским теревенкама бивше Југославије, могло постати кобно у данашњим тешким и црним временима, он је већ у декларацији српске владе, упућене српском народу одмах по преузимању управе од стране његове, — јасно и недвосмислено рекао, да више нема и не може бити политичких партија, и једина партија која може убудуће да живи, да се развија у свести српског народа, јесте и остаје — Отаџбина.

„Србија изнад свега“. Та мисао изражена у тој једној јединој речи постала је национално и политичко Вјерују, не само Владе народнога спаса, него захваљујући генералу Милану Недићу и национални и политички програм целога српског народа.

Из таквог програма никло је и највеће и најзамашније дело генерала Милана Недића, мисао живе Србије: на рушевинама мртве Југославије.

„Југославију није измислио српски народ, који је у својим народним песмама певао само о српском имену и српском јунаштву. Југославију није хтео српски народ, који се вековима борио само за српски крст часни и слободу златну. Други су имали интереса да се Југославија створи. А сада ето, дошао је дан да су се и њени творци одрекли свога дела. Југославија је мртва. Али Србија, наша Србија, још увек постоји.“ (Ген. Недић у „Српском народу“).

И заиста, захваљујући само тој и таквој политици генерала Милана Недића, Србија је већ нашла себе и са вером у себе она утврђује свој нови пут на старим царским стазама. У њој већ гори плам препорода, који постаје све јачи, све снажнији, а који ће скршити све препреке и дати јој достојно место у новој Европи.

Њена национална влада, на челу са генералом господином Миланом Недићем, усредредила је сву своју пажњу на консолидацију унутрашњих прилика њених. И захваљујући мудро сти, моралној и духовној свести нашег народа, она је и поред свих препрека на које због времена и прилика налази, може се слободно рећи, и успела у овом тешком и претешком послу.

Тиме је величанствено дело генерала Милана Недића у овим тешким временима постало још веће и узвишеније. Он је својим радом, својом енергијом у последњем тренутку успео да спасе српски народ од коначне пропасти.

Нека му је за то част и хвала!

Б. Кујунџић
министар правде

ДВЕ ГОДИНЕ ОБНОВЕ СРБИЈЕ

Језиве успомене. Безвлашће на свима странама. Државни управни апарат попустио, нема оружану заштиту. На плодним њивама вредног српског земљорадника пламте крстине садевених снопова, а златним житним класем. Гори замука сељака, а пушке праште на све стране убијајући народне вође, најбоље домаћине, цвет српског народа. Умукла је песма веселе омладине, не чује се више клепетуша овна водића, стада су сатерана у врлетна склоништа и планине. Престао је рад, нестало је људи, замро је жагор, све је муком заћутало. У тихим ноћима врелог августа са даљине, види се отсјај огромне ватре која обасјава широки видик посматрача. Горе домаћинске куће, чује се запевка поплашених жена и лелек поспале деце. Чупају људи косе, хватају се за груди, јер их нешто стеже, хоће да их удави а помоћи нема...

Шта је то, шта се дешава у земљи Србиновој?

Устао је Антихрист. Сатана, који је дуго спавао у недима српског народа пробудио се. Куцнуо је његов час и бес се излио бујицом поплаве да удави читав један народ. То су српски изроди који су се изметнули од Бога и закона, од оца и мајке и понели проклетство мдека кога су са својим раним детињством посисали. Устао је син на оца, брат на брата, Србин на Србина. Отпочела је братоубилачка борба, немилосрдна и крвава. Све што је Србину свето, оскрнављено је. Бог, вера, сродство, љубав према ближњим, поштовање према старијем, обзирање према родитељима, све је брутално погажено. Српска свест се помрачила, настао је пакао. На ражњу пеку људе, трудним женама парају трбухе, деци секу удове, ваде очи, боду, секу, убијају без мелости. Наоружани људски зверови нападају разоружан српски народ, стварају људску касапницу и пуштају да крв потоком тече. Честити народ обрће погледе ка Београду и још једину наду полаже у њега, очекујући брзу помоћ и свој спас.

А Београд?

У њему комесари, који су још једини претстављали нешто од државног уређења, поднели су оставке. Земља је обезглављена. Ситуација и самог Београда није боља. Недовољно оружане снаге да се могу одупрети, а далеко од тога, да невољној унутрашњости могу што помоћи. На домаку Београда прикупљају се комунистичке хорде, жељне крви и пљачке. Раковичка шума, Петлово брдо, Липовачка шума, Петров гроб, Торлак, Грочански виногради, Лисовић и Врчин препуни су оружаних руља скупљених с коца и конопца, спремајући напад на Београд. Збуњено становништво Београда не зна колика му опасност прети сваке ноћи, сваког момента. У њему мало има који се овоме радују, али огромна већина стрепи...

И у тим тешким и несрећним данима српског народа, кад је свака нада била изгубљена, а велика опасност претила да Ср-

бија буде подељена међу суседе, добри Бог који чува Србију, излио је своју милост и послао нам своју спас. На освитку 29 августа 1941 год. пуче глас да је у Београду, армиски генерал Милан Ђ. Недић, син наше јуначке Шумадије, узео власт у своје руке и образовао српску владу Народног спаса. Тај радосни глас продро је као отсев муње кроз целу земљу и допро до забачене пастирске колибе. Српски народ је одахнуо. Он је у њему имао пуно поверење, јер га је познавао из прошлости и ратова кроз које их је водио. Зато се одмах отпочео прикупљати и спремати да крвоједној комунистичкој аждаји стане за врат и забије јој глогов колац у леђа.

На позив председника владе Народног спаса генерала Недића првог септембра 1941 год., да се сврсте сви под српску тробојку, одговорио је сложено српски народ, шаљући у прве борбене редове народну омладину. Од тог дана наступила је брза акција чишћења комунистичких банди по целој земљи. Гоњени од стране оружаних одреда, четника и добровољаца, рашпрштале су се комунистичке банде куд која тако, да је већ у позну јесен исте године, Србија била потпуно очишћена од овог интернационалног гада. Истина, да нас је та борба коштала доста скупоцених жртава, али су стотине хиљада глава у српском народу сачуване. То смо ми извели сопственим снагама и то нас је мање стало,

него да је окупаторска сила била принуђена да она, властитим средствима успостави мир.

Од тада, влада Народног спаса бацила се на економско и културно подизање српског народа, на његов духовни препород и обнову Србије. У том свом раду, она је за ових две године много учинила. Влади Народног спаса и генералу Недићу није то тешко било, јер је уживала пуно поверење народа. Народ је листом и сам припомогао да се Србија среди и отпочне нов, миран живот. Влада је прво отпочела са подизањем мостова и опоравком друмова које су комунисти у свом бесу порушили. Затим је поотварала све руднике и мајдане који су престали да раде јер су их комунисти упропастили. Успоставила је редован железнички, аутобуски, поштански и телеграфски саобраћај, увела све државне власти и цео административни систем управе у целој земљи, стављајући га под окриље српске оружане снаге.

Како је услед наше народне пропасти добегло у нашу намучену Србију око четири стотине хиљада Срба из свих крајева, влада се решила да ову нашу браћу прихвати, смести, нахрани и обуче, и тај посао је са успехом изведен. Али међу овим нашим избеглицама било је око осамдесет хиљада нејаке деце, најчешће без родитеља. То је био један од највећих и најтежих проблема кога је било тешко решити у садашњим приликама, кад нам све недостаје. Па

ипак Влада народног спаса решила је и овај проблем и то врло успешно, благодарећи родољубивој помоћи српског народа на кога је апеловала. Тако су око осамдесет хиљада Српчића отргнути из чељусти смрти и спашени животи који ће мајци Србији доцније, добро доћи. У исто време влада је сузбила велику заразу пегавог и трбушног тифуса која је претила да покоси најбољи део нашег народа. И овај посао је са успехом обављен, захваљујући пожртвовању и заузимљивости наших патриота — лекара.

Данас, после две године напорног рада под најтежим условима и околностима, влада Народног спаса може мирне савести и са пуним спокојством изаћи пред српски народ и положити рачун о свом раду. И Влада то и чини преко свога председника генерала Недића на дан своје двогодишњице у историјском месту Крагујевцу. Овај избор вариши у срцу наше поносне Шумадије симболичан је, јер нас неразлучно веже за историјске традиције српског народа. Дао би Бог да се понове речи историка, да се Историја понавља, те да нас из Шумадије поново загреје српско сунце слоге, мира, рада и реда, врлина које су до кобног братског ортаклука красиле српски народ. Надамо се, да ће Шумадија разумети и схватити свог врсног сина генерала Недића и дати му свесрдну подршку, коју је својим напорним радом заслужио.

Још једно крупно питање решила је влада Народног спаса. То је питање наших ратних заробљеника, тих невиних жртава једне лудачке и неспрпске политике инагуриране 27 марта 1941 год. Када се једном буде могло и по том питању све рећи, видеће се колико је труда, напрезања и добре воље Влада уложила да и то питање повољно реши. Са нашим ратним заробљеницима успостављена је стална веза. Писмена и аманетна пошта постала је регуларна, поред тога то је Влада са своје стране послала и данас шаље вагонима намирнице и друге потребне ствари. Чак се успело, да се и заробљеничко осуство повољно реши, али авај, неувиђавност извесних наших људи, којима је и у овим тешким временима стало до политике, успорила је шире искористићавање овог решења. Па ипак, благодарећи увиђавности немачких власти, и данас продужавају да стижу транспортом болесних официра и војника. Полажемо наде у доброг Бога, да се Срби у последњем тренутку сложе те да својом слогом ублаже судбинину наше браће у ропству, која невинно испашта туђе грехове.

Влада Народног спаса је од једне потпуно расточене земље, у којој је владао потпун хаос, успела да за две године створи уређену земљу у којој не само да правилно функционише путни и робни саобраћај, него је и јавна безбедност скоро потпуна. Српском народу је загарантована слобода рада и привређивања, зато се он у 90% одао раду, чију конструктивност признају и истичу и ван граница наше земље. Ако још и сад тамо-амо има нежељених судара и неоправданих тиранисања, влада Народног спаса са своје стране чини све да и то сведе на најмању меру, рачунајући на праву српску свест, код оних, који још лутају. Она није до сада пропустила ни једну прилику да тим елементима не укаже на огромну опасност у коју доводе својим радом, српски народ. Надајмо се да ће право српско срце разумети и послушати патриотски апел владе Народног спаса, која је још ту зато, што дубоко верује у спасење свога народа. Што се тиче оних других, у којима не тече српска крв, или који су се отпадили од Бога и закона, такви ће немилосрдно бити уништени властитим снагама.

Из двогодишњег биланса владе Народног спаса види се на свима странама рад, рад и само непрекидан рад. Цео народ учествује у том раду и то је најбољи знак поверења које Влада ужива у широким народним слојевима. Национална служба омладине обавља своје дужности у раду за опште добро, на свима странама по целој земљи. Са песмом на уснама, она објављује своје народу зору лепших дана и срећније будућности. Тако исто, Обавезна служба рада ствара нове пионире Србије, који у исто време гаје нов култ рада укочаног у весело и срећан живот, док плодови њихових вредних руку остају као добро опште народне заједнице Земљо-

(Наставак на 11-ој страни)

Двогодишњи биланс

Уваљен у рат за туђ рачун, српски народ је пре две године био доведен на руб пропасти. Он би и пропао, да се генерал Недић није примио тешког и незахвалног, али високо родољубивог задатка, да у последњем часу покуша да спасе српски народ, ако треба и против његове воље.

Ситуација у време када је генерал Недић образовао своју владу била је необично тешка. У земљи је беснео комунистички устанак, који је за собом повукао казнену експедицију над једним делом бунтовничке територије. Да би се спречило да казнена експедиција обухвати целу земљу, било је потребно да претходно буде угушен комунистички устанак.

Задатак необично тежак с обзиром на ондашње прилике. Јер ма да српски народ у огромној својој већини није имао никакве везе са комунизмом он, обезоружан, није имао моћи да се одупре добро наоружаним комунистичким бандама. Српска влада није имала никакву оружану силу, којом би била у стању да угуши побуну.

Па ипак, десило се чудо. Са неколико стотина добровољаца и четника генерал Недић је успео да мајсторски вођеним операцијама сузбије бунтовнике и успостави мир и ред, и тако од српског народа отклони оно најгоре: потпуну пропад.

Поставши господар ситуације у земљи, Влада народног спаса дала се на посао да ублажи недаће које сваки изгубљени рат собом доноси. Али пре свега и изнад свега, требало је српски народ духовно спасавати, јер је он у бившој држави доживео пуну духовну пометеност. Без икаквог претеривања може се рећи да се за ове две године у Србији, и ако се она налази под окупацијом, више србовало, неголи за двадесет година у Југославији.

То србовање састојало се углавном у томе, да се српски народ опет навикне да мисли својом главом, да осећа својим срцем. Да би се то десило, било је потребно васкрснути здраве традиције народне, оне, које су нас увек у тренуцима искушења спасавале.

Ни овај посао није био лак, јер је много и премного туђинског наноса било наваљено на српску душу. Па ипак, и овде се успело. То се најбоље види по данашњој српској омладини, која одлучно корача путем реда, рада и стваралаштва.

Оно у чему се још није успело јесте: уједињење свих Срба — националиста, иако је генерал Недић прокламовао старо спасоносно и опробано народно гесло: Само слога Србина спасава. Није се успело зато што је нездрави партиско-политички живот деценијама радио на разједињавању српског народа, кварећи га и слабећи га.

Али, и ова ће се бољка преболети. Животна снага српског народа срушиће све бране које га деле. Питање је само у томе: да се то деси што пре, како наша разједињеност не би била извор нових народних страдања. Јер не треба никако сметати с ума да ни издалека српски народ још није пребродило сва искушења.

Тих искушења биће све донде докле рат траје. Она лако могу бити и тежа од свих досадашњих. Као народ, ми стално корачамо ивицом понора. Само један погрешан корак, и одосмо у провалију! Да се то не би десило, потребно је да сви Срби постану једна воља и једна мисао, и то: српска воља и српска мисао.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

После четири године рата

Написао генераллајтнант фон Тишовиц

Војни преглед протеклих четири године рата почиње догађајима августа 1939. Пољска је свакако била спремна да прими оправдане захтеве Немачке, да нису Сједињене Америчке Државе, а иза њих Енглеска, подбадале Пољску на одбијање сваког споразума са Немачком.

Тако је почетком септембра 1939 дошло до рата, чији је први резултат био потпуни пораз Пољске. Када је Вођа Рајха после великих ратних успеха 1940 понудио мир, Енглеска се још једном показала непопустљивом. Лондон је полагао велику наду на једну операцију великог стила на Југоистоку Европе, потпора Грчке била је осигурана, док се са сигурношћу рачунало и на остале балканске државе, као и на доцнију сарадњу Совјетске Уније и Турске. Ове планове Лондона осујетила је немачка дипломатија и немачка оружана сила.

Када је изгубила игру на европском Југоистоку, Енглеска је сву наду имала у Совјетску Унију, за коју је веровала да ће својим огромним ратним сретствима, којима је тада располагала, успети да победи Немачку. Пошто је немачко ратно вођство дошло до убеђења да је рат на Истоку неизбежан, оно је одредило 22 јуни 1941, за дан напада на Совјетску Унију.

После првих великих успеха, настале су тактичке борбе, које су се протегле до пролећа 1943. Резултат ових борби био је, да се немачко-европски фронт учврстио хиљаду до хиљаду и пет стотина километара источно од старих граница Немачке, дубоко у средиште Совјетске Уније, чиме је створен чврсти бедем, од Црног мора до Лењинграда и даље до Северног леденог мора, који је штитио Европу од надирућег болшевиизма. Енглеске наде, да ће Совјетска Унија успети да донесе одлуку противу Уједињене Европе, још једном су се изјавиле.

У међувремену су Енглези и Американци пошли са југа, из Африке, да угрозе Европу. У ноћи, 8 новембра 1942, искрпали су се енглеско-америчке трупе на обалама француске Северне Африке. На границама Атласа, оне су наишле на добро утврђени одбранбени фронт сила Осовине. Немачко-италијанске трупе морале су водити борбу и на источном, и на западном делу афричког ратишта. Више месеци оне су у Тунису одолевале нападима далеко надмоћнијег непријатеља, док 13 маја — пошто им је био немогућен сваки довоз ратног материјала и хране — нису принуђене на часну капитулацију.

Али њихова херојска борба није била узалудна: она је своје војном вођству донела добитак у времену, који је био неопходно потребан за даљу изградњу европског одбранбеног фронта.

Истовремено су Енглези и Американци покушали, да терористичким нападима из ваздуха сломе унутарњи фронт Немачке и Италије. Бомбардовањем градова било је додуше тешко погођено цивилно становништво, али овако нехумано вођење рата исто тако неће моћи донети ратну одлуку у корист непријатеља, као што ће бити сломљен и сваки његов покушај, да продре у европску тврђаву. Данас је Европа заштићена најмоћнијим зидом утврђења за који зна историја ратова, док простране области на Истоку могу у потпуности, да исхране њено становништво.

Истина је, да је Енглезима и Американцима успело да у ноћи између 9 и 10 јула искрпају јаке снаге на Сицилији, и да у прикос огорченог отпора немачко-италијанских дивизија заузму ово острво, што још увек не значи инвазију на европски континент. Иако би успело непри-

јатељу да се на појединим местима искрца на европско копно, тај би успех био врло сумњив, пошто се браниоци налазе у несравњиво бољем положају, стоји им на расположењу УНУТРАШЊА ЛИНИЈА, која није зависна од прекоокеанских довоза.

У вези са енглеско-америчком офанзивом у простору Средоземног мора и терористичким нападима из ваздуха, воде се тешке борбе, од 4 јула, на Источном фронту. Сазнавши за офанзивне планове болшевика, немачко ратно вођство омерило је непријатељске припреме за напад у средишњем делу, северно од Бјелгорода. Тако је отпочела огорчена битка, која се протегла на цео Источни фронт, од

кубанског мостобрања до области јужно од Ладолског језера.

У источно-азиском простору покушали су Американци и Енглези, да потисну Јапан са његових заузетих позиција. Они су постигли извесне успехе на северном Пацифику, на Алеутским острвима, где су 12 маја заузели острво Ату, и на југу у области Саламонских острва, где су се крајем јуна искрпали на острву Рендова, и југоисточно од Нове Гвинеје. Ови подухвати, код којих се пре свега радило на томе, да се добију нова упоришта за ваздушне и поморске снаге, плаћени су тешким америчким губитцима у ратним и транспортним бродовима, као и великим бројем изгубљених авиона.

ПРЕД ИСТОРИСКО-ПОЛИТИЧКОМ ОДЛУКОМ

Написао Курт Рајх

Како је другачије изгледао свет пре четири године, кад је отпочео европски рат! Тројни пакт није још постојао, Немачка је имала само један војнички савез — и то са Италијом, и отпочела борбу у почетку потпуно сама. Политика заокружавања била је спроведена у старом стилу: Енглеска је већ тада, у тајној сагласности са Вашингтоном, хтела рат али га није сама отпочела, већ је послала у рат свог источног сателита — Пољску.

Три дана доцније следовала је објава рата од стране Енглеске и Француске. Било је покушаја, да се и друге европске државе учине активним непријатељем Рајха, чиме би се затворио обруч око Немачке, али је то наишло на отпор здравог разума дотичних земаља. Постигнуто је ипак заокружавање, уколико се водио рат на два фронта. Када су се у неутралним државама давале процене, долазило се уопште до закључка, да ће Рајх морати у најкраћем року — да капитулира.

Рајх је са својом малом ратном морнарицом стајао на супрот огромној надмоћности енглеске флоте, а својом тек четири године изграђеном оружаној силом — као и својим младим ваздухопловством —, према најјачој војничкој сили континента — Француској. Немачка је морала, ради Пољске, поделити своје снаге и била је поред тога изложена блокади са мора.

Убрзо се показало, да је оваква калкулација погрешна, пошто се све претворило у прах и пепео. Пољска је потучена за шеснаест дана, и тиме заокружавање раскинуто. Следећи план непријатеља, за један бочни напад са Севера, разбијен је немачким превентивним мерама. Месец дана доцније — пошто се непријатељ није усудио на офанзиву — немачка оружана сила продра је у француско-белгиско - холандски прстор, сломила за шест недеља француску војну моћ, и истовремено тиме и мач Енглеске на европском континенту.

Рат на Балкану, у пролеће 1941, постао је неизбежан услед искрцавања енглеских

дивизија у Грчкој и београдског официрског преврата. Снажним налетом немачке оружане силе осигуран је европски континент и са југоисточне стране. Италијанска оружана сила узела је удела у овим операцијама. Упоредо са ратом на копну, одиграо се рат и на мору, где је блокада добила сасвим други обрт, тако да је из појмљивих разлога добила ново име у Лондону: „Битком за Атлантик“.

Два разлога су била покретне снаге енглеских ратних потстрекача:

плутократска мржња против носилаца једног новог друштвеног поретка, као и жеља да се одржи стара британска доктрина такозване „равнотеже снага“ у Европи. Већ првих годину и по дана горостасне борбе, показало се већ, да је ради ових циљева стављен на коцку — ништа мање — него опстанак целе енглеске империје. Убрзо се показало, да се Енглеска не бори за неку светску идеологију, већ за практичне предности, а када њих не би било, рат би изгубио сваки смисао за Енглезе.

Из притешњености Енглеске произашли су савези са Совјетском Унијом и са Сједињеним Америчким Државама, и уколико су снаге Велике Британије биле више ангажоване, утолико су ови савези узимали облик окова, који су Лондон везали на живот или на смрт са Вашингтоном и Москвом.

Ускоро се из тога јасно указало унутрашње и спољашње последице по Енглеску. Унутрашње у облику болшевиизма зирања острва, коме плутократије нису могле ништа супротставити него — против своје воље и свих покушаја саботаже — делимичне социјалне уступке и обећања за будућност, у стилу Беверидговог плана. Све је било далеко од стадијума увођења револуционарних новина, неког одрицања првобитних ратних циљева, који су се састојали у спречавању надирања социјализма у ма каквом облику, и конзервисању капиталистич

ког схватања „слободе“.

Спољно-политичке последице у вези са Сједињеним Америчким Државама и Совјетском Унијом, испојиле су се још очигледније, и то: позиције британске империје у свету постепено прелазе у руке Вашингтона, док енглеске позиције у Европи — у корист Москве.

Главни разлог ради чега је Рузвелт ступио у рат, била је жеља за стварањем супрематије Сједињених Америчких Држава у свету у светској политици и светској приреди, као предуслов за замишљено „Америчко столеће“. И Стаљинов општи напад на Средњу Европу, није у жељи да се спасава Енглеска, већ у освајању европског континента, као проширеној бази светске револуције.

Енглеска је морала бити свесна, потписујући Двдесетогодишњи уговор између Лондона и Кремља са свима тајним клаузулама, да је потписала један докуменат светско-политичког значаја. Само годину и по дана раније, Енглеска није хтела дозволити прикључење Рајху, Данцига и неких источнонемачких области, док је сада истим уговором уступила цео европски континент, одричући се потпуно и последњег фрагмента теорије о равнотежи, у корист болшевиизма.

Ма како се рат даље развијао, Енглеска се већ сада одрекла својих првобитних ратних циљева, а преко тога изгубила и свој светски положај, задобијен у току од два столећа. То не значи да Енглеска више није војнички противник. Али већ данас, уколико Енглеска и Сједињене Америчке Државе долазе у обзир, није у питању Енглеска, у питању су искључиво амерички и болшевички циљеви.

За Европу је меродавно, да су планови Вашингтона и Кремља међусобно подударни. Повремена теориска посматрања обостране штампе, не могу ништа изменити ову чињеницу. Американцима је стара Европа одвратна, они немају смисла за постојање

Како су енглески покушаји да поново отворе Бурмански пут пропали, то је положај Чункиншке Кине постајао све озбиљнији, јер се и тамо као и у Совјетској Унији осетила несташница хране. На основу оваквог војног положаја у Источној Азији, царски јапански главни стан могао је да изјави, крајем јула, да Јапан има и даље стратегичку надмоћност над својим противником.

Јапан је на Далеком Истоку наоружан и спреман, као на Западу Европе, да се супротстави свима покушајима непријатељске инвазије. Задатак идуће ратне године биће, „заједничким војним операцијама одузети непријатељу сваку наду, да постигне своје циљеве“.

толиких националних индивидуалитета, са својим сопственим обележјем и историчким смислом. Америка не може да схвати, да народи Осовине и њени савезници кад говоре о једном великом простору, желе и поштују државну самосталност појединих политички зрелих народа. Они у томе виде само једно жариште допних јих раздора, које може да негативно утиче на амерички робни промет. Американци се боје ових европских снага, европске западњачке културе, која ће се увек противити политичком шематизму Америке.

Ту и лежи разлог заједнице интереса Сједињених Америчких Држава са Совјетском Унијом, по којој би Европа била уистини америчко тржиште, али и истовремено област под болшевичким надзором. Методе терора, са којим Стаљин држи ропски своје народе на Истоку, Американцима су врло подобне, да би се у средишту европског континента створио њима погодан „мир“. То им је заједнички циљ, за који је и Енглеска дала своје одобрење. Шта то значи за сваки народ, за сваку породицу, и сваког појединца у Европи — јасно је.

Рат је на крају своје четврте године довео до заоштрења, које га приближује очигледно одлучујућем врхунцу. Европа познаје неразрушиве чиниоце победе новог поретка, за који стоје његови народи у одлучној борби. Европа зна за вредност једног светско - стратешког троугла, који је видовито створен у Тројном пакту.

Европа је свесна неопцењивог значаја поседовања унутрашње линије, која снагу бранилаца Европе умножава, која је утолико јача, уколико се непријатељ приближује језгру европских главних борбених линија. Пета година рата почиње — можда јој је судбина приписала одлучај историјски значај. У сваком случају, она ће прећи преко свих препрека, тако да ће исход овог рата бити само на линији недвосмисленог историјског развоја, који иде једном правичном новим поретком

И они су јеврејски накот Између стварности и реализма

Животни пут нашега народа био је увек пут части. Од када историски можемо пратити рад, став и схватања нашег народног човека, од тада знамо, да је он био честит и витешки. Иако благ по души, широк и топал, наш народ је обдарен војничким и ратничким врлинама, које су високо цењене и опеване. Култ витештва, оно што је Његош назвао Милошевим пићем, увек је био идеал најбољих у нашем роду. Било је правило, да у колико је ко бољи и већи јунак, да је и толико и човечнији према ономе кога сматра својим противником. Брижно се водило рачуна о томе, да лепоту јунаштва не окаља нечовештво.

Нечовештво је служити се нечасним сретствима у борби и нељудски се односити према ономе ко подлегне у борби или силом буде принуђен, да је остави. Према таквој истински борац и витез мора имати пуно обзира. Не у томе смислу, да га унизи својим милосрђем, него да до последњег момента остане према слабијем и побеђеном у односу, који није самилост, него коректност и витешки дух. „Према побеђеном непријатељу и непријатељу који се преда, говорио је покојни краљ Александар својим војницима, будите човечни и милостиви, јер он тада престаје бити непријатељ, него остаје само човек, а према човеку треба бити човек“.

Овим речима је изражена суж нашег народног схватања односа према савладаном или ухваћеном противнику. Жестокост, безобзирност, садистичко мучење и нељудски поступак уопште — све је то туђе нашем расно чистом човеку. Ни према жестоцима Агарјанима, својим вековима најљућим непријатељима, нису наши преци показивали зверства. Њихова се борба увек кретала на плану витештва, јер је била ношена вишим идеалима и свесним осећањима правде: у противнику се најпре гледао човек, па онда непријатељ. Непријатељ је савлађиван, али је достојанство човека чувано.

Материјализам и јеврејски дух плански су уништавали оваква схватања. Садизам и безобзирност у вршењу злочина одликовала је увек људе јеврејског духа. У француској револуцији, на пример, она зверска, нељудска и паклена појуда за уживањем у невољама других и сладострасно утапање у мучке и крв невиних, нашла је свој пуни израз. Људи су дерани, на разне начине мучени, а од њихове коже прављене су ципеле. И у другим револуцијама, нарочито у бољшевичкој, безобзирна и свирепост злочинства делом су инспирисана, а делом непосредно извршавана од јевреја. Они нису никада довољно сити хришћанске крви и злочина. Продубљење идеје злочина њихово је дело.

Кроз уношење бољшевичких идеја и кроз пропаганду, коју у нашу земљу шаљу јеврејски спикери са разних радио станица Енглеске и Америке, идеја и страст злочина ушла је у душе и све-

сти партизана и „ослободиоца“. Партизани су, у своје време, чинили таква недела, да се нормалним људима ледила крв у жилама. Мислило се да са више сатанизма нико не може вршити зверства над људима.

Последњих дана, међутим, показало се, да ни „ослободиоци“, они који се називају војском Драже Михајловића и ките разним титулама, нимало не изостају иза партизана, него их и надмашују. Безобзирним терором и злочиним, они покушавају да држе народ на својој страни. Сретствима недостојним људи, који се хвале, да носе неку националну идеју, они су убијали добровољце који су им падали у руке. Вадили су им очи, чупали нокте болј тело, унакажавали их толико, да нису могли бити препознати. А оне, који по незаштитеним селима покушају, да се одупру њиховим лудостима, кољу и расецају на пола.

Поред других недела они и овим бацају страшну љагу на часно и поштено име српског народа, који у борби није никада испољавао ове нељудске особине. „Ослободиоци“, бедни плачкаши и злочинци, овим најјасније посведочавају, да су и они као и партизани духовни накот јеврејски. Њихове душе, њихова срца и свести су јевреизиране. То се јасно и недвосмислено посведочава методама њихове борбе. Ни они духовно нису Срби као што ни њихова акција не иде у корист српског народа.

И „ослободиоци“ су јеврејско-антлески духовни накот. Одробен, обезбожен, без душе и савести. И без витешких особина српскога народа, на чији часни образ бацају црне мрље својим неделама. Они нису Срби, него одроди и злочинци.

Н. Б.

ЛЕПОТА ЖРТВЕ

Живот само дотле вреди док се може за нешто жртвовати. Чим те веће вредности нема, живот је бесмислен.

Жртва лежи с ону страну живота.

Лепота жртве је у свесној пожртвованости до самозаборава. Дати целога себе, без задњих мисли и страха за животом — значи достићи највећу вредност живота. Живот, у апсолутном смислу, јесте непрекидна тежња за постизањем савршеног Добра. Вечно и неуморно изналажење Бога у себи и око себе, и непрекидна борба са напастима за одржање тих налаза — то је она најинтимнија суштина живота из које све остало сргански израста и кроз што све остало добива свој смисао. Без тих божанских побуда у човеку, нема ни његове способности за жртву, а ни његовог човечства.

Жртва је превасходно напор за друге, не за себе. Ту је ја секундарно. Жртве из себичности нису жртве — него наказности. А жртвовати се за друге не може онај који се није ослободио себе. Ко сувиш воли ситно и

У општој инфлацији речи, која данас карактерише и наш народни живот, и реч реализам изгубила је свој прави смисао. Пречесто и преразноврсно њено употребљавање и у потребним и у непотребним случајевима, са мовољно и некритичко њено појимање, као уосталом и живот који је окружује, а све без свесног оживотворавања њеног значаја, довело је до тога, да се она откинула од живота и стварности и постала само пушта реч, дијалектички курзив, односно — фраза.

У политичком речнику данашњице, који и иначе обилује таквим висећим „појмовним фразама“, реч реализам има сасвим изузетан значај, и, као елементар политичке дијагностике, ванредан положај. Само — у том тако изванредном и значајном положају, она је, ма како у ствари испразна, испунила многе садржине живота и обликовала многа политичка — убеђења. А то је у многоме и битност наше народне трагедије. Зато о њој и пишемо.

* * *

Све оно што се у једном животу ствара увек је одраз тога живота, било у позитивном, у негативном, или у ма ком другом смислу. Све то још, поред тога, има и једну општу, неизбежну карактеристику: да је двополарно и да се може прихватити и појмачи најмање са две тачке гледишта. Тако је то и у уметности, и у филозофији, и у политици, и у — филологији. А како је и реч дело живота и не може се без њега појмачи, то и речи, пуне или испразне, ударају несумњив печат своје добу.

Реч реализам са особитим об-

зиром на њен значај баш у формирању политичког става и појединца и читавих нација, игра у оваквом добу изванредну улогу. Од њеног разумевања зависи каткад опстанак човека појединца и човечијег друштва, државне и народне заједнице. Српски народ egzистенцијом својом и трагичном борбом која се у њему данас води — најјасније то потврђује.

Реализам је реч давно унесена у наш народни живот. Њу народ није исковао и за изражавање сличних стања имао је другу, своју реч: стварност. Може се рећи да је то исто, јер се заиста једно другим преводи, али када се дубље и не само филолошки посматра, онда то није ни у основном ни у крајњем смислу исто. Са речју реализам унесен је у српски народ друкчији начин посматрања стварности. Дојакошња стварност (а то је свесно појимање живота), која се манифестовала поштовањем освештаних народних традиција и истина: честољубљем, истинољубљем, родољубљем и богољубљем, и свим што је из тога произлазило, замењена је некаквом увезеном „реалношћу“ са сасвим супротним принципима и идејама: са индивидуализмом, либералним демократизмом, интернационализмом и атеизмом.

У практичном остварењу то је значило: напуштање божанског схватања живота и вере у бесмртност душе, која испуњава смисао и дубину историскога са знања и, уместо живота за том бесмртношћу, за вечношћу, за остварењем далеких идеала, са ослушивањем прохујалог кроз историју — прихватио се и примио: живот за данас, највише за сутра, за себе, евентуално и за најближе своје, једном речју — за просто задовољавање трбуха. Идеали су стрпани у стомак. И тако се борба за место у свеживотној историји, заменила борбом за место у исечку те историје, у фрагменту и једној ситној деоници живота. А тиме је и живот изгубио свој смисао.

* * *

Нема правог живота без сазнања и осећања историске перспективе. Историја, то је уствари ритам историске перспективе унапред и уназад, ритам у ком лежи смисао живота и без ког је живот само агонија без смисла. Историска перспектива има ту, ванредно корисну и неочењиву, карактеристику, да људског чиниоца историје (појединца, друштво, државу) испуњава осећањем мере, учи стрпљењу, смирује и оспокојава.

Напротив, живот без сазнања о историској перспективи у ком се не осећа свеобухватни и свевечни ход и ритам времена, па ти од нестрпљења, несхватања мере неспокојства и немања времена, јер је „време стално на измаку“, фантастично брзо лети, нестаје просто: „претвара се у новац“. Време је новац — вели-

С. П.

изрека дубоко меркантилистичког двадесетог века. И, разуме се, тамо где никад нема времена и где је време новац, настаје хитање и журба, гуња и туча — хаос живота од данас на сутра.

У таквој ситуацији нема умирања за идеале, нема далеких сежних предвиђања и усмеравања, ни спонтаних колективних заноса: живи се само у непосредности и за непосредност. Везе судбинског осећања нераздрвојне крвне и судбинске повезаности престају и човек се претвара у саможиву и паразитску, и увек рушилачку животињу.

Сналажење у таквом индивидуалистичком, полуживотињском животу, живљење само за себе и од данас до сутра, без имало осећања одговорности пред историјом и народом, без идеала будућности и ослушивања свевечног хода историје — јест онај прави, чисти и непатворени реализам, у сасвим онаквом издању у каквом нам га је извезао „узвишено-културни Запад“.

У данашњој политичкој ситуацији Србије такав „реализам“ испуњава главе и „умирује“ савести многих политичких и људских медиокритета, који мисле да се могу без одговорности и без последица по себе и народ издвојити из општег друштвеног и државног живота и једино у бризи за свој трбушчић сачекати конач овог беспримерног светског сукоба. „Време је такво“ — кажу — треба бити реалиста. Што да се ми бринемо и секирамо, нека то други раде. Главни је данас збринут се и очувати а сутра ко зна што и ко зна како ће бити. Није паметно експонирати се. Код њих, после таквог резонувања, нема и не може више бити никаквих начела и чврстих убеђења и они ће у сваком метежу претстављати најодвратније тесто за којекакве не рече, метеже, плачку и нечовечности. Они су истовремено и највећи букачи и највећи ћутљивци — већ према томе како се свакодневица развија — али уједно и најнегативнији одрази добу у ком живе.

Држава која се на њих ослања неминовно пропада.

* * *

Али има и друга, не „реалност“, него стварност. Стварност која зна и верује да суштина живота није у тренутности већ у бесмртности и вечности, да то „данас“ није живот већ само исечак његов и, да народи, уосталом, као и човек, не живе само исечком, већ годинама и вековима. Та стварност верује да тек у том животу у историји лежи смисао и вредност живота. Та друга стварност живи у највећој мери за будућност и, осећајући ритам догађаја, усмерује се ка њима да их предухитри, да у блажи или сасвим избегне судар. А ту се више не живи само за оно што јест, што је већ видљиво и опипљиво, већ и за оно што ће доћи, што се хоће и за-

(Наставак на 8-мој страни)

Добровољац „Штука“ прича

Ко од вас није упознао „Штуку“? Он је љубимац одреда. Ве-сео, млад, отворен, добар друг, он је свима драг и мио. Пока-кад му и не простимо по неки његов несташлук, па га „поми-љујемо“ са неколико по туру, али то више из шале. Али, шта то мари, све се рачуна у рок служ-бе, како кажу војници.

Што се храбрости тиче, није најхрабрији, али није ни кука-вица. Нећемо рећи да је волио да иде први у борбу, али, тек, није био ни задњи, изузев, ако је то захтевала тактика и ратни распоред.

Е, али „Штука“ је доживео не што што нису други. Био је де-сет дана у ропству код парти-зана и остао је жив. Како? То хоћу да вам испричам. То ми је „Штука“ испричао у поверењу, тек неће, ваљда, он, стари бо-рац, да се сам захвали.

„Штука“ је мезимац Јуришног одељења. Поносно се сија кокар-да на његовој шубари. А шуба-ра чупава, велика, као да му је јагње село на главу. Кад иде улицом, а звече му потковице на петаму, усправан и испршен, сви се окрећу за њим. Сви га воле, јер „Штука“ је мио дечак.

А оно најважније нисам вам казао: зашто га зову „Штука“? Тек, није му то крштено име. И-ме му је Војислав. Зар вас то не интересује? „Штука“ вам уме тако вешто и добро да имитира свога великог имењака „Штука“ апарат, да су се партизанима тоесле кости од страха, мислећи да то наилазе „Штуке“, кад он имитира штукину музику.

И тако доби надимак. Нико га другачије нити зна, нити зове. Ни у одреду, ни у граду. Био је „Штука“ и за старешине у одре-ду и за госпођице у граду.

БОРБА У ПЕТРОВЦУ НА МЛАВИ

Да пређемо сада на причу. По други пут храбро заузимају до-бровољци Петровац. Црвени бе-же главом без обзира, оставља-јући иза себе мртве и рањене. Само да се вође спасу, јер то је важно да товаришчи-командири извуку главе, а она ситна парти-занска боранија нека страда.

Петровац изгледа врло јадно после ове краткотрајне владави-не пролетаријата. Опустошене радње, ишарани зидови, преплаш-ен и растеран свет, остављају врло мучну слику.

За неколико дана, иза дола-ска добровољаца, варош се вра-ћа нормалном животу. Али...

Једног јутра при изласку до-бровољаца у круг касарне на ју-тарњу молитву затрешташе пуш-ке. Направи се метеж и узбуна. Са свих страна ори се грмљави-на, митраљеви штекћу, револвер-ри цијучу, а пушке гроћу. Из-летише јуришци. Куд год крену сипа на њих као из облака. Бр-зо се вратише, пошто су прву навалу зауставили. Дотле су сви заузели места за одбрану. Цео тај дан прође у борби. Уморни добровољци дају снажан отпор. Партизани јуришају талас за та-ласом, јер се надају да ће брзо сломити отпор добровољаца са-мо статлним јуришима. Падају мртви на све стране. Погинуше и неколико добровољаца. И то неопрезно. Сваки добровољац сматра да му је револвер запе-њен од партизана највећи тро-феј. И чим падне неко од парти-занских први који га спази од добровољаца, потрчи да му уз-ме револвер. Тако погинуше њих неколико. Лудо, али храбро — српски.

А „Штука“ заузео бусију иза једног прозора, па чим борба мало попусти у јачини, почне са својим „штука интонацијама“. Партизани се осврћу на све стране и траже по небу од кул наилазе „штуке“, а добровољци онда распале по њима. А затим

почне песма складна и громка:

„Завет смо свој, ми отаџби-ни дали“...

Извија се песма из топлих ср-ца, надвисује пушчану паљбу, што је партизани нарочито ра-ди песме отварају, да се не би чуло у граду да добровољци и за време борбе певају, издиже се изнад кровова града, прелази преко Млаве и тек тамо негде у брежуљцима према Жабарима тихо се гаси. То певају омла-динци Нове Србије, јер знају да гину за спас отаџбине. Не гину за неку фикцију, него за Мајку Отаџбину.

И сутрадан наставља се борба. Партизани стално нападају. Ис-купило их се преко хиљаду. У-логорили се око града, па на смену нападају. Опколили су ва-рош да нико не може да изађе да јави за помоћ. А добровољци увек исти. Нема смене, нема од-мора. Ужареним очима осма-трају терен испред себе. Тешко оном партизану који се и за мо-менат заборави, па се покаже — готов је.

Већ други дан се бију без од-мора. Већ други дан како ништа не једу. Оно мало хлеба што је било брзо је разделено и поје-дено. Ипак, има у подруму мало сировог купуса. Онако сиров је-де се са великим апетитом.

Прође и тај дан, па и ноћ. Борба не престаје. Свеже снаге партизана стално и изнова на-падају. Наступи и трећи дан.

Трећег дана партизани шаљу парламентарце. Траже да се пре-говара. Међу њима је и неки Марковић, активни капетан, који се издаје за Дражиног човека, а у ствари је партизан. Траже од добровољаца да се предају. Тра-же нешто у што ни сами не ве-рују.

А добровољци и не сањају о предаји. Бориће се до последње-га, па нека изволе партизани да им узму оружје.

После кратке примирја борба се наставља још жељна и очај-нија. Талас по талас партизана уставља се на меџима доброво-љаца. Али њи и нови придола-зе. Већ по мало нестаје муници-је добровољцима. Мора се брзо одлучивати, јер муниције је још мало, а помоћ не стиже.

И одлука иза. Има да се про-бију кроз обруч партизанских хорди и да прегазе Млаву.

Кад се добрo смрачило, изађе јуришно одећење под командом Ратка Обрадовића, четовоће, на-пред да прокочи пут. Од куће до куће с бомбама у рукама про-крчују пут јуришци. Једна по једна заседа пага. Продор је на-прављен. Сигли су на Млаву. Млава је у ово доба године вр-ло брза и пуна воде. Треба је прегазити у студеној новембар-ској ноћи. Хватају се за руку, пушке пребацују преко главе и храбро газе. Вода им допире до врата, а оним мањим и преко гла-ве. Ипак се газе. Не осећа се студен новембарске ноћи, мора се напред.

Одједном митраљез заклокота. Изгледа да партизани нису веро-вали да ће добровољци смети прегазити реку. Меци почеше да свирају песму смрти око глава добровољаца. Падне један, ред се раскиде. У то и „Штука“ зава-пи: „Држите ми пушку, рањен сам“.

Понесе га вода на ниже. Мо-кро одело га саплиће. Хтео би да заплива, а не може, а дно му се измиче испод ногу. Ипак га матица донесе до обале. Једва се доукао. Свига га је издала. Мо-ра се даље, јер меци и даље не-милосрдно свирају ужасну сим-фонију смрти. Једва се снашао где је. Био је многа ниже од места прелаза.

По мало се и паљба утишала. Осећао је малаксалост и умор, а крв му је још увек текла из

ране. Дуго се одмарао ослуш-кујући паљбу. Најзад се решио да иде. А куда? О, није ни сам знао. Вукао се неко време по не-ким баштама. Најзад стиже у једно двориште. Свуда је мрач-но као у рогу. Увукао се у неку шупу да ту преноћи. Целе ноћи је ослушкивао кораке партизан-ских патрола, које су претражи-вале баште и дворишта да се није ко год од добровољаца сакрио ту.

ЗАРОБЉЕН

У јутру су га пронашли у шу-пи и одвели међу остале зароб-љенике. Нађе се тамо са Гери-цом и Денковићем. Помирили су се са смрћу, јер они су и пошли да даду свој живот на олтар отаџбине. Око њих се брзо оку-пила гомила партизана и парти-занки. Сви имају црвене пето-краке звезде на шајкачама. По-чеше да их гурају, малтретира-ју, да им се ругају. Хвале се својим јунаштвом, иако их је било пет пута више од добро-вољаца. „Штука“ се шћућурио па све очекује када ће почети да га бију. Ипак су их оставили на миру, видевши да су рањени.

После два дана кретоше их даље. Одведоше их прво у Ку-чево да их тамо покажу народу, нако везане партизани су их во-дили улицама Кучева. Сви гра-ђани Кучева морали су да иза-ђу на улице да посматрају заробљенике партизана. На све стране су разгласили своју ве-лику победу у Петровцу. А о стотини својих мртвих другова, које изгубише при заузимању Петровца, ни не споменуше. При-чали су како су убили стотину добровољаца, а педесет зароби-ли. Тога дана одржали су у Ку-чеву банкет. Добровољце су све-зане држали цело време у сали. С времена на време, када мало жагор попусти прилазиле су им партизанке и испитивале их, ну-дећи их уједно да постану парти-зани да би се и они могли с њима забављати.

Иза тога одвели су их у Ра-брово, да их и тамо покажу на-роду, и најзад у Мишљеновац, где је био штаб врховног коман-данта. Ту су их предали парти-занском команданту Вељку Ду-гошевићу. Тако се та њихова шетња од места до места завр-шила, јер су их иза тога затво-рили.

У то време Петровац би по-ново заузет од добровољаца и активних подофицира. Паде и Кучево и Градиште. Иза њих и Раброво. Једна по једна варош би ослобођена партизанског о-лоша. Партизани се узмуваше. У штабу завладао страх. Не знају на коју ће страну да крену. Пу-теви су свуда затворени и запо-седнути. А и сељаци им отказа-ше посудишност. Магазина пуних хране, коју су они опљачкали од народа, нема више, јер су сви одузети и враћени народу. По паници која је завладала у шта-бу осећа се скори слом. Беже из места у место. Нису више она-ко груби и немилосрпни ни пре-ма заробљеницима. Позивају их да ступе у партизанске редове. Партизанке се стално купе око њих и нуде им се за „другари-це“, да би их на тај начин при-вукли. Једног дана командант Вељко Дугошевић скине „Шту-ки“ опанке с ногу и даде му своје тешке ципеле. Лакши су опанци, па се у њима може бо-ље да бежи...

БОРБА КОД ГЛОЖАНА

Једног раног новембарског ју-тра, пре него су први сунчеви зраци успели да се пробију кроз јесењу маглу, по свим брежуљ-цима око села Гложана, где се

у последње време био склонио штаб врховног партизанског ко-манданта Дугошевића, кретале су се чете добровољаца, четни-ка и одредника. Још при првом светлу опкољено је село.

„Штука“ се пре два дана по-нудио да постане борац, насто-јећи да се на тај начин дограби оружја и да побегне. И добио је пушку. Чак на њој је била права звезда урезана на кунда-ку. Поцепан, прљав, ослабио и потамнио личио је на правог партизана. Око њега се стално купе паратизанке и нуде му се да буду „другарице“ зато јер он је мио младић. Сад није ви-ше „фашиста“, сад је њихов. А „Штука“ их уверава како је он још млад, па је био заведен. Сад је увидео како је „леп“ пар-тизански живот. Међутим, „Шту-ка“ стално изналази могућност да побегне, али на њега много пазе. Нигде га не пуштају са-мог, него увек у пратњи двоји-це-тројице партизана.

Тражили су од њих, доброво-љаца, да потпишу летак у коме они позивају остале другове до-бровољце да им се придруже и да постану партизани. Наравно да су они то одбили.

Отечених ногу, израњављених прстију, гладни, прозебли, ду-ховно уништени, паратизани су са страхом очекивали сусрет са добровољцима. Иако су се заву-кли у скоро непроходна брда Хомољских планина, знали су да ће их и ту праведна рука срп-ских добровољаца досећи.

Вијугаво као змија отегли су се редови одредника, високо се уздижу њихове снажне фигуре у јутарњој измаглици. Час се дижу, спуштају, нестају иза вр-хунаца већ посутих првим сне-гом, исчезavaju у долинама пу-них магле и воде, да би се опет појавиле на коси обавијеној снежним кошавом. Иду и само иду. Иду са свих страна. Стеже се обруч као челик чврст и не-пробојанч Мрка, честим ветро-вима паљена лица, истругана ду-гим кишима, камењена муком и напором, одлучно и решено хи-тају даље.

Још мало па ће и борба да почне. Партизани су приметили да се приближују наши одре-ди. Тај сусрет они су са стра-хом очекивали и кад су приме-тили да се борба приближује, настала је међу њима паника и пометња. У „Штуке“ срце игра од радости, али ипак плаши се да га у овој гужви не замене са каквим партизаном, па да не по-гине.

Партизани се ускомешаше. Ко-мандант издаје наредбу за на-редбом, али нико ништа не слу-ша. Свако се боји за свој жи-вот. Колективна свест умире.

Осу се грмљавина са брега. Са свих страна грми, фијуче, пу-ца, урла, штекће. Брегови се запалише, а затим дим од бару-та поче лагано да се диже у ју-тарњу свежину.

Међу првима паде партизан-ски командант Дугошевић, а за њим изгибоше остали. За то време у једној колиби „Штука“ разоружао десет партизана, по-стројио их поред зида са дигну-тим рукама у вис и чека да на-

ију добровољци. Најзад досади му чекање.

— На лево круг и марш на-поље, али да није један ни пр-стом мрднуо, откомандова „Шту-ка“ право капларски.

При изласку из колибе парти-зани испадеше право пред чет-нике. Четници их одмах повеза-ше, окупише и „Штуку“. Међу-тим, „Штука“ се не да. Једва им је на крају објаснио да је он добровољац, а и они су знали за њега, јер им је нарочито на-глашено да пазе на заробљени-ке да не би непажњом изгину-ли.

Скуписмо се после борбе. Хва-ла Богу, и овај пут није било жртва. Партизана је изгинуло око стотину. Запленили смо до-ста оружја, муниције и разне спреме. Заробили смо око три-десет партизана и партизанки. Бедно су изгледали. Поцепани, неопрани, прегладнели, одавали су слику беде и жалости, а ни-кад слику јунака и ослободи-лаца.

Наиђе и „Шлука“, укрути се по војнички и рапортира:

— Друже, четовоће, дошао сам.

Пољубисмо се и заплакасмо. Били смо га већ давно ожали-ли, а он још увек жив. Чудни су понекад путеви судбине. Ку-да они човека могу да одведу, а ипак једном да га врате у круг његових другова.

Ј. Л.

Између стварности и реализма

(Наставак са 7-ме стране)

што се бори а што се, можда, тако јасно не види, али се дубо-ко осећа и зна.

Херојство ићи унапред у су-срет догађајима и по могућно-сти одавати њима, свестан одго-ворности пред народом и прош-лошћу жртвовати се за њега и будућност; борити се и умирати — а не препустити се часовитим страстима и прохтевима и неста-ти заједно са народом у таласи-ма промашеног живота.

То је права, наша стварност и на том се гради држава.

Има две стварности: „реал-ност“ и стварност. Нова Србија, Недић и његови сарадници то је права стварност; то је борба са осећањем историјске перспективе и одговорности пред Богом и народом, смирена и поуздана, за спас и бољу будућност српскога народа;

дражинизам и партизанство, то је „реалност“, борба за себе и данас, бекство из живота због нечистих намера и савести, то је кукавичлук коме у српској исто-рији нема примера.

На једној страни Недић, на другој Дража и Тито, на једној светлост и нада, на другој мрак и очај.

И ту — компромиса нема.

И. МИЛАЧИЋ

СРПСКА ВЛАДА ЗА СРПСКО СЕЛО

У свом главном задатку: духовној и материјалној обнови земље, Српска влада генерала Милана Недића, преузевши пре 2 године управу, пошла је са правилне тачке гледишта, да ту обнову треба спровести на првом месту кроз српско село, које је основ нашег државног живота. Не само бројност нашег сеоског живља, која чини нашу земљу првенствено сељачком земљом, већ и значај нашег села у привредном, националном и духовном животу земље, руководили су владу генерала Недића да своје прве погледе обрати селу, да отуда на првом месту очекује наш препород.

Због тога је Српска влада посветила селу, сељаку и пољопривреди своју највећу пажњу и бригу. Подићи село и створити сарадњу између села и града била је једна од главних поставки коју је себи ставио у дужност претседник генерал Недић.

Акција, која је одмах у том правцу поведена на селу у многобројним правцима, показала је убрзо своје велике успехе, можемо с правом рећи веће него што су постигнути за преко 20 година нашег ранијег државног живота, кад је село било од свих режима занемарено и запостављено.

Први крупан и можда најкрупнији прилог не само на обнови земље, већ и на одржању нашег народа, дало је српско село у политичком погледу, схвативши и прихватавши први апел претседника владе генерала Недића за очување мира и реда у земљи. Да није било нашег сељака који је ту потребу дубоко схватио, ко зна какве би се још тешке и непоправљиве последице обориле на наш народ. Одбивши сваку рушилачку акцију, сваку помоћ од своје стране разорним елементима, помажући власт у борби против рушилаца реда, село је афирмирало свој високи политички смисао, заснован на осећајима дубоке привржености према земљи, вери, домаћем огњишту и породици.

Материјални прилог села

Одужујући на тај начин с једне стране свој највећи дуг отаџбини, село је прилегло свесрдно на рад да одужи и други велики дуг, а то је материјално одржање народа. Као што је с једне стране усвојило апел претседника генерала Недића за очување реда и мира у земљи, с друге стране усвојило је његов апел да се свака стопа земље мора засејати, да ниједан Србин не сме умрети од глади.

Уздавши тако своја два највећа прилога у темеље наше обновљене државе српско село дало је доказа да заиста заслужује пажњу и бригу, коју му је влада поклонила.

А брига за наше село и нашег сељака велика је и разноврсна. На првом месту предузета је акција на духовној обнови села. Посвећена је највећа брига народним школама, да не би с једне стране остале без учитеља, а да би се с друге стране отвориле нове школе тамо где их још нема, а где су врло потребне. Путем предавања сељаку је предочена данашња ситуација у свету и ширени су хоризонти њевог знања.

Сарадња села и града

Један од најзначајних додира, управо душевна веза између села и града, воспостављена је лич-

ним посетама српских домаћина претседнику владе генералу Недићу. Многобројне групе угледних и узорних домаћина из свих крајева Србије, међу којима су се налазили и најбогатији и најсиромашнији, и старци и младићи, долазиле су из недеље у недељу у Београд као лични гости претседника Недића. Сваке недеље по један дан претседник Недић проводио је у дугом и срданом разговору са својим сеоским гостима.

Са свима у групи и са сваким понаособ претседник владе говорио је од срца срцу, обавештавао се непосредно о њиховим жељама, потребама и мишљењима, а затим истицао дужности које се селу намећу, упазујући на велики значај и неопходну потребу усредсређивања свих продуктивних снага земље, у сарадњи села и града, за бољу и срећнију будућност народа. Одушевљење сељака присним схватањем на које су наишли код претседника владе и свим оним што су у Београду видели и чули на пољу политике, привреде и културе, најбоље је потврдило вредност ових посета, а њихова реч по повратку у своја села много учинила за побољшање села и града, за подизање сеоског духа и за унапређење наше пољопривредне производње.

Планска пољопривреда

Један од највећих привредних задатака Српске владе било је спровођење планске пољопривредне производње. Кад се узме у обзир да раније никад никаквог плана у пољопривреди није код нас било, онда ће бити јасно на колико је тешкоћа тај задатак морао да наиђе. Па ипак, за врло кратко време он је приведен у дело, захваљујући с једне стране настојањима владе, а с друге стране разумевању сељака.

Влада, преко Министарства пољопривреде спровела је широку организацију и пропаганду у народу. Акција је из канцеларија упућена на терен. Постављени су окружни пољопривредни референти, срески пољопривредни референти и реонски економисти, којима је стављено у дужност да одржавају са сељаком непосредан додир, да обилазе села и пољопривредна имања, да на лицу места поуче сељака речима и примером, да му укажу хитну помоћ тамо где је она потребна и неопходна. У томе ниједна грана пољопривреде није занемарена.

Док су с једне стране предузете све мере да се наша основна производња житарица и кукуруза не само одржи, већ и повећа до максимума, с друге стране предузета је акција за што шире гајење поврћа, која је уродила одличним плодом. Не само по селима, већ и по градовима и њиховој околини, засађене су поврћем многобројне нове површине, које нам добрим делом обезбеђују исхрану.

Нашем воћарству поклоњена је највећа пажња у погледу садашњости и будућности. Земља је подељена на воћарске реоне и подреоне, уложени су највећи напори за одржање већ постојећих воћњака, а преко расадника спрема се материјал за будући велики развитак нашег воћарства у свима правцима. У погледу сточарства предузете су све мере за заштиту стоке, за њено подизање и оплемењивање помоћу приплодних грла и за засејавање површина потребном сточном храном.

Акцију владе нарочито су помогли Београдска радио-станица увођењем свакодневних емисија за српско село, штампа својим сталним рубрикама за српско село, као и књижевска издавачка предузећа својим поучним и практичним издањима из области пољопривреде.

Реорганизација задругарства

Велики, управо пресудни корак за будуће подизање и благостање нашег села учињен је реорганизацијом нашег задругарства. Постављањем задругарства, нарочито сеоског, на нове и солидне основе, обезбеђен је како у садашњости тако и у будућности највећи просперитет наше сеоске производње, задовољење свих потреба села, осигурање производње и прође сеоских производа, културно подизање села и постављање сеоског живота на далеко виши ниво од досадашњег.

Коњуатура пољопривредних производа скинула је са дневног реда једно врло болно питање, које је годинама притискало као мора нашег сељака. То је питање сељачких дугова. Услед увећања прихода насталом коњуатуром, сељак је данас у могућности да врло лако регулише све своје дугове и да најзад, без терета анунитета и интереса, располаже пуним приходима свога мучног рада.

Сеоска омладина

Велика пажња посвећена је сеоској омладини. Више група сеоских омладинаца упућено је на практичне пољопривредне радове у Немачкој. После пријема и разговора са претседником владе генералом Недићем, ови омладинци примљени су као гости на напредним немачким сеоским газдинствима. Из њихових писама и изјава види се колико су све корисних ствари они тамо видели и научили, да би то, по повратку кућама, применили на својим газдинствима и у својим селима.

Најзад, за нашу сеоску омладину од огромног је значаја последња одлука министра просвете о оснивању Фонда српских привредника за школовање обдарене српске сеоске сиромашне деце. Наши сеоски омладинци, одлазећи на школовање, посведочили су до сада, да се међу њима налазе многобројни непроцењиви таленти, који су нам дали читав низ најистакнутијих интелектуалаца и јавних радника.

Кад се направи биланс шта је све до сада, у року за две године, Српска влада урадила за српско село и за српског сељака и шта је за то време постиг-

нуто, онда можемо заиста бити задовољни и радом владе и одзивом села.

А оно што нам даје највећу залог боље будућности, то је нови дух који провејава и долази до изражаја на нашем селу, дух свести сељака да је он основни стуб на коме држава почива, дух поноса својом значајном улогом у нашој државној заједници, али истовремено и дух схватања дужности и одговорности које село има према тој заједници у подизању и одржавању нашег државног живота и материјалног благостања.

Школовање обдарених сеоских омладинаца

Бистрина нашег сељака, његова жеља и воља да проширује своје знање, да се школује, одавно је позната и у многобројним приликама посведочена. Најбољи наши умови на свима пољима интелектуалне делатности, истакнути политичари, привредници, научници, књижевници и уметници били су деца са села, који су дошли у град без ичегачега, школовања се радећи по грађанским кућама и дајући часове и „носећи порције“, али су чврстом вољом успели да савла дају све материјалне тешкоће и да најзад даду пун доказ о својој стварној интелигенцији и способности.

Ипак је велики број таквих сеоских омладинаца био примом-

симама и да све своје снаге ставе у службу отаџбине. Жртве које наш народ буде за то подносио неће бити узалудне. Ова деца биће нам од неоцењиве користи. Они ће бити духовне вође нашег народа, понос и дика наше отаџбине.

Како за сада Фонд још не располаже толиком сумом новца да би могао збринати сву талентовану сиромашну децу са села која су ове године завршила основну школу, а не могу да прођу школовање у гимназији, управа Фонда позива да јој се одмах пријаве сви српски имућни привредници и други грађани из целе земље у местима где постоје гимназије, нарочито они који су пореклом са села, а који

Мало сељаче не проводи више време бесциљно већ чита добре књиге

Снимак: С. Н.)

ран да вечито остане поред плуга и мотике, нарочито у последње време, кад је борба за живот у граду постајала све тежа.

Увиђајући од колике је штете за културни и материјални напредак нашег запостављања таквих даровитих сеоских омладинаца, министар просвете и вера одобрио је оснивање ФОНДА СРПСКИХ ПРИВРЕДНИКА ЗА ШКОЛОВАЊЕ ОБДАРЕНЕ СРПСКЕ СЕОСКЕ СИРОМАШНЕ ДЕЦЕ. Из овог Фонда школоваће се та деца са села, која услед слабог материјалног стања не могу да прођу школовање. Неће се више допустити да поједини таленти пропадају и да поједине снаге остају неискоришћене.

Овој деци даће се могућност да своје таленте развију до мак-

симуму и да све своје снаге ставе у службу отаџбине. Жртве које наш народ буде за то подносио неће бити узалудне. Ова деца биће нам од неоцењиве користи. Они ће бити духовне вође нашег народа, понос и дика наше отаџбине.

Како за сада Фонд још не располаже толиком сумом новца да би могао збринати сву талентовану сиромашну децу са села која су ове године завршила основну школу, а не могу да прођу школовање у гимназији, управа Фонда позива да јој се одмах пријаве сви српски имућни привредници и други грађани из целе земље у местима где постоје гимназије, нарочито они који су пореклом са села, а који

Пријаве треба поднети Фонду српских привредника за школовање обдарене српске сеоске сиромашне деце у Београду, Влајковићева улица бр. 5, најкасније до 10 септембра.

НИКАКВЕ АНАЛОГИЈЕ

Свет воли историска упоређења. Зато стално упоређује садашњи рат са Светским из 1914—1918. Има много људи који ми сле да једно збивање ствара закон према коме се та збивања понављају. Такви људи испољавају мишљење да је први Светски рат створио законе према којима морају да се воде сви светски ратови. Ови људи траже аналогију у садашњим догађајима и у оним из прошлога рата. И они се у својим прорицањима такође придржавају аналогије.

Тетурајући тим путем аналогије, неки људи кажу: „У Светском рату ствар је била одлучена на концу четврте године, а у петој години рат се завршио победом демократских држава. Зато, кажу ови људи, и у садашњем рату четврта година је одлучна година, а у првим месецима пете године појавиће се успех демократских земаља“.

Ова аналогија нема никакве основице. Баш напротив, све чињенице доказују да се садашњи рат развија у сасвим другим правцима него претходни, да су садашње прилике ратне стратегије сасвим друкчије него што су биле на прелазу из четврте у пету годину претходног рата.

Завршетак четврте године светског рата био је карактеристичан следећим важним чињеницама: Турска уморна од истовременог рата на три фронта, на Кавказу, у Месопотамији и Палестини, ка он чувањем своје обале и мореуза, стајала је пред сломом, јер су непријатељске снаге биле огромне. Бугарска је такође била при крају својих снага и зато је солунски фронт претстављао најслабију карикату у стратешком ланцу централних држава. На италијанском фронту аустриска војска била је изложена тешким искушењима која нису била проузрокована само борбеним догађајима, већ на првом месту — тешким политичким приликама у Аустро-Угарској монархији. Немачка се ослободила једног непријатеља, оног источног али зато је имала на западу фронт на коме се морала борити против армије три империје, — Француске, Британије и Сједињених Америчких Држава.

Тај фронт се морао борити под најтежим околностима које су биле проузроковане тешком привредном ситуацијом у блокираној групи централних држава. Немачка није могла да створи тенкове, јер је челик био потребан за подморнице, а није могла да створи подморнице у довољном броју, јер уопште није било довољно челика.

Немачка флота морала је да се повуче на узани простор Северног мора, јер и поред извршног јунаштва момчади новог фантастичног средства рата, подморница, Немачка није била у стању да победи на мору морнарице целог света. Зато није могла да сломи обруч блокаде. А блокада је створила такву несташницу код Немаца и њихових савезника да је већ то личило на глад. Физички изнурени људи подлегли су дејству неприја-

тељске пропаганде која није жалила лажна обећања како би примамила немачки народ на „чистан мир“. Под дејством те пропаганде у самој Немачкој створио се пацифички фронт, који је био опаснији од свих других фронтова. Немачка вера у победу била је уништена, и зато ступајући у пету годину рата Немачка је наставила борбу без наде у успех. Зато неко-

Из првих борбених линија Источног фронта

(Фото: В. В. А.)

лико месеци пете године светског рата били су месеци очајне борбе Немачке против сопственог неповерења у своје могућности.

Оно што се десило у току неколико месеци пете, последње, године рата, било је физички и психички припремљено у току четврте године рата, веома тешке по централне државе.

Сада већ имамо слику тока четврте године садашњег рата. Немачка и њени савезници немају више фронтова, као што је било онда. Имају само један фронт на Истоку. Додуше, то је фронт тешких борби против непријатеља који је јак, иако је његова садашња јачина постигнута употребом последњих снага. Поред све јачине Источног фронта, то је ипак фронт на коме се Немачка бори само против једне државе, а не против три као што је то било 1918 године на Западу.

Сада не постоји они другостепени фронтови на Блиском Истоку и на Југоистоку, који су утицали на развој рата и на коначан резултат рата. Британо-американци би хтели да створе негде на европском копну „други фронт“ који би могао да одигра улогу једног од тих другостепених фронтова Светског рата. Али коалиција је веома ограничена у својим могућностима за стварање тог „другог фронта“, јер се она бори не против групе централних држава, као што је било у Светском рату, већ против два огромна организма, од којих један обухвата Европу, а други — највећи део Источне Азије.

У Светском рату на једној страни била је група централних држава, а на другој страни цело-

свет. У садашњем рату свет се подели оу две половине, и једна се бори против друге. Онда је Немачка са своја три савезника имала против себе Француску, Британију, Сједињене Америчке Државе, Русију, Италију и Јапан, не рачунајући неколико мањих држава. Сада Немачка са Италијом и Јапаном располаже снагом коју јој стављају на расположење све државе Европе и

Блокада није овога пута успела Британоамериканцима. Блокада је бесмисленост када треба блокирати половину земљине кугле. А то треба учинити са снагама двапут мањим него што су биле у Светском рату потребне за блокаду немачке обале. Сада морнарице Јапана и Италије не помажу ту антиевропску блокаду, већ, напротив, раде за деблокаду и, штавише, ра-

де на томе да буде блокирана коалиција.

Ова чињеница потпуно је преокренула ситуацију на привредном ратишту. Док је 1918 године коалиција располагала благом целог света, сада она не може слободно да располаже ни са оним благом које јој је преостало после губитка најдрагоценијих територија. На мору нема господства коалиције, напротив, тамо господари Тројни пакт.

Према томе, физичка снага Тројног пакта је неупоредиво већа од снаге централних држава из Светског рата. А снага непријатељске коалиције је много струко мања од снаге те коалиције у прошлом рату.

Са гледишта моралних снага видимо исто. Коалиција лута у помрчини јер нема никакве звезде водиле која би указивала идеолошки пут народима демократске групе. Обрнуто је код народа Европе и Источне Азије. Они се боре не само за своју независност, већ и за високи идеал Новога Поретка. А што је најважније, они се боре за спас своје културе — високе културе Европе и оригиналне културе Азије. Они се боре за две лозинке које су разумљиве сваком човеку, а то су: „Азија — Азијатима“ и „Европа — Европљанима“.

Све је обрнуто у садашњем рату према претходном рату. Обрнут је однос снага, обрнут је однос могућности, обрнут је однос одушевљења, обрнут је резултат: победиће Тројни пакт.

де на томе да буде блокирана коалиција.

Ова чињеница потпуно је преокренула ситуацију на привредном ратишту. Док је 1918 године коалиција располагала благом целог света, сада она не може слободно да располаже ни са оним благом које јој је преостало после губитка најдрагоценијих територија. На мору нема господства коалиције, напротив, тамо господари Тројни пакт.

Према томе, физичка снага Тројног пакта је неупоредиво већа од снаге централних држава из Светског рата. А снага непријатељске коалиције је много струко мања од снаге те коалиције у прошлом рату.

Са гледишта моралних снага видимо исто. Коалиција лута у помрчини јер нема никакве звезде водиле која би указивала идеолошки пут народима демократске групе. Обрнуто је код народа Европе и Источне Азије. Они се боре не само за своју независност, већ и за високи идеал Новога Поретка. А што је најважније, они се боре за спас своје културе — високе културе Европе и оригиналне културе Азије. Они се боре за две лозинке које су разумљиве сваком човеку, а то су: „Азија — Азијатима“ и „Европа — Европљанима“.

Све је обрнуто у садашњем рату према претходном рату. Обрнут је однос снага, обрнут је однос могућности, обрнут је однос одушевљења, обрнут је резултат: победиће Тројни пакт.

М. Војновић

За породице наших заробљеника

Док се живот у Србији, и поред свих тешкоћа наметнутих ратним стањем, развија својим током прилагођавајући се новом духу и новим приликама, дотле је добар број наших милих и драгих искључен из тог редовног тока, из свога пословања, одвојен од своје земље и свога дома. То су они синови нашег народа који се налазе у заробљеништву.

Последице тог њиховог одвајања од родне земље и куће не носе само они. Напротив, чести су случајеви да те последице још теже погађају њихове на дому, њихове жене, нејаку децу и старе родитеље.

Док је с једне стране наша света дужност да се бринемо о нашим заробљеницима, дотле је исто тако и не мање наша света дужност да поведемо рачуна о њиховим породицама, које су услед одвајања хранитеља дошле у тешке прилике.

Претседник српске владе генерал Милан Недић схватио је и саосетио њихов положај. Да би за њих учинио све што је могуће, претседник генерал Недић предложио је Министарском савету Уредбу о помоћи заробљеничким породицама, која је усвојена и одобрена.

Ова Уредба предвиђа да се за целу земљу оснује у Београду Централни одбор, а за сваки округ окружни одбори при окружним начелствима са повереницима у појединим срезovima и општинама, који ће под руководством претседника владе припадати у помоћ по свима молбама заробљеничких породица.

Централни одбор већ је наименован и састављају га: Претседник Стев. Радовановић, дивизијски генерал у пензији, потпретседник др М. Хорватски, помоћник министра финансија, чланови Стеван Пешић, интендантски генерал у пензији, Тома Максимовић, комесар за избеглице и пресељенике, Иван Милићевић, потпретседник Општине београдске, Влада Митић, трговац, Чедомир Петровић, претседник Трговачке коморе, др Светислав Валента, пуковник у пензији и др Вас. Зиндовић, судија.

Централни одбор отпочео је рад у Крунској ул. бр. 1. Почетак рада окружних одбора, као и среских и општинских повереника, објавиће окружни начелници.

Централни одбор апелује на сва државна надлештва и јавне установе, као и на све добре и савесне Србе и Српкиње, да га у овом великом, родољубивом и самарићанском послу свесрдно помогну.

●●●

Упис у Уметничку школу Јосиф

Уметничка школа Јосиф обавиће упис старих и нових ученика за све четири године, као и за вечерњи акт, у времену од 1 до 10 септембра т. г.

Сиромашни даровити ученици биће примљени и ове године за бесплатне ђаке по цени наставничког колегиума.

Избеглице ће се примити само по одобрењу Комесаријата за избеглице.

Почетак рада у школи накнадно ће се саопштити.

ОДАЈМО ПРИЗНАЊЕ ГЕНЕРАЛУ НЕДИЋУ

Вратимо се за час у 1941 годину и размотримо тадашње прилике, па ћемо тек по њима моћи да проценимо величину и замах подухвата генерала Недића.

Генерал Душан Симовић, са неколико безумника само за неколико дана, доведе Југославију у такву ситуацију да ју је Немачка напала 6 априла а 18 априла југословенска војска распала се те је један део српски и словеначки, капитулирао а други део, хрватски, одмах је образовао војску новостворене државе „Независне Државе Хрватске“ а Југославија је неповратно пропала. Симовић и његова влада авионима побегше у Лондон.

У априлу српски народ био је запрепаштен, понижен и застрашен.

Комунистима овако стање било је погодно да развију потпуно своју акцију, коју су почели још за време Југославије.

Њихове организације и четенице су сваког дана али се још не смедоше да испоље јавно. Тек кад отпоче рат између Немачке и Совјета, 22 јуна 1941, они ступише у отворену акцију.

Агитатори комуниста размилеше се на све стране те писменом и усменом пропагандом, разним лажима и умешним и врло вештим коришћењем љубави српског народа према националним светињама — помутеше разум и свест код многих Срба тако да ови нису могли јасно да увиде кога претстављају „партизани“ и шта они управо хоће. Тек доцније, кад осетеше на својој кожи „благодети“, увидеше шта ови „ослободиоци“ раде и шта хоће, те се многи оствестише.

До 7 јула акције партизана беху појединачне, незване и поцепкане. То беху управо пљачкашке банде које су водили одбегли робијаши и којекакве пропалице, банде од пет до десет људи пљачкаша, цигана и олоша сједињених само ради пљачке.

Од 7 јула команду над партизанима узимају идејне вође, странци, који дођоше преко граница Србије као и они од заблуделих српских синова, који у комунизму гледаху свој успон на велике положаје на које у Југославији никад не би могли да дођу.

7 јула учитељ из Пецке, Чедо Милосављевић, са петнаест наоружаних присталица окићених петокраким звездама, упада на вашар у с. Бела Црква, срез рађевски; нареди сељацима да се скупе; одржа им говор о Стаљину, Совјетској Русији и о комунистичком рају у овој и нареди да сви способни сељаци прихвате оружје па да му се придруже да „ослободе“ Србију. На том вашару уби два жандарма а потом се одметну у шуму.

Тиме почиње комунистичка отворена акција.

Од тада партизани почеше да убијају жандарме где их нађоше, да убијају полициске чиновнике и претставнике власти, да нападају на жандармериске станице; да нападају на села; да пљачкају општинске и државне касе; да нападају и убијају све виђене домаћине и истакнуте националисте. Почеше да пљачкају, отимају, пале руше на све

стране и убијају сваког ко неће са њима. — Једном речју у Србији настаде хаос.

Комесарска влада, која је примила власт од Немаца 2 маја, немајући довољно ни оружане снаге ни ауторитета и поред најбоље воље, не могаше да рашчисти настали хаос.

Комунистичке банде узеше велики мах, заузеле многа села, вароши и читаве срезове и крајеве па дођоше и на сама врата Београда код Космаја, Авале, Сремчице, Остружнице и Врчана.

У таквој ситуацији комесарска управа даде своју оставку и препоручи Немцима да власт даје човеку који у народу ужива велики углед, поштовање и поверење — генералу Милану Недићу.

Немци позваше генерала Недића, који беше интерниран у својој кући, и понудише му да састави српску владу.

Генерал Недић, сазнавши од Немаца шта очекује Србију и српски народ ако се одмах не уведе ред и мир, као добар Србин и патриота, прими се да образује српску владу у приликама у којима би се ретко ко примио, ко не воле Србију као он и коме су лични интереси пречи од народних.

Генерал Недић није се бојао никаквих тешкоћа, које му престоје у раду; није се бојао ни хаоса у коме прима владу а није се бојао ни тога шта ће рећи они који по хошковима, по кафанама и по разним буцацима шапућу, критикују, осуђују и — седе на две столице, које се чак и не виде.

Није се бојао ни тога да ће га они из Лондона назвати издајником, немачким плаћеником и слугом а још мање се бојао оних што политику воде „из мишије рупе“ а ни црно испод нока не би дали да спасу Србију и Србе неминовне пропасти, а није се бојао ни од оних који „чекају своје време“.

Српски народ и историја, у своје време, рећи ће да ли је он издајник, слуга и плаћеник немачки или су издајници они из Лондона који му то намећу.

У своје време увидеше сви кроз какве је тешкоће и кроз какве је Сциле и Харибде генерал Недић проводио српски разлупани брод да га доведе до луке спаса.

Али сад можемо рећи: да је он својом челичном вољом, својом енергијом, памећу и предузимљивошћу ослободио Србију и српски народ од комуниста, да је увео ред и мир у земљи и да је тиме спасао и Србију и Србе од уништења. Он је то радио брзо и енергично.

7 септембра за команданта жандармерије одређује генерала у пензији Стевана Радовановића. Овај преко ноћи ствара одреде из позваних подофицира југословенске војске и од 8 септембра шаље их у борбу: I и II одред оружане силе у Шабцу, III одред у Умку, IV у Селот, V у Гроцку, VI у Обреновац, VII у Свилајнац, VIII у Сењски Рудник, IX у Раљу.

На позив генерала Недића омладини ова се јавља и стварају

се добровољачки одреди а четнике Косте Пећанца командант жандармерије организује, попуњава, снабдева потребама и шаље их у борбу против комуниста у северном делу Србије. Прве победе постижу одреди, чистећи од комуниста терен око Раље и у Срезу космајском, 3 добровољачки одред поручника Никића разбија комунисте код Дражња, а потом код Варовнице и Дубоке. III одред Српске оружане силе п. пуковника Цвијановића од Остружнице и Умке чисти Посавски срез. VI одред С. О. С. капетана Лазара Кокорца ослобађа Обреновац од опсаде и чисти Посавски срез до Стублина, VII одред С. О. С. пук. Бабића од Свилајнца чисти Срез ресавски и ослобађа Свилајнац.

То све бива за неколико дана и Београд се ослобађа притиска опсаде.

Али, у колико расте снага Недићеве војске, у толико све више јачају и комунисти, који успевају да 21 септембра заузму Ужице и да се рашире даље на Чачак — Косјерић, Горњи Милановац, Ариље и т. д. и да створе „Ужичку совјетску републику“. Мачва, Поцерина, Тамнава, Јадар, Азбуковица, око Пожаревца, Свилајнца, Петровца, Крагујевачке Раче — такође су под њиховим терором.

Налетима српских оружаних одреда, одреда српских добровољаца и дела четника северно од Мораве комунисти бивају разбијени и потискивани на свим странама и после петомесечне борбе Србија је потпуно ослобођена од партизана и њихових белосветских вођа.

Србија је повучена са ивице пропасти и постављена на чврсту основу а српски народ одах-

нуо је од партизанског терора.

Ето, само то, па да и ништа више није учинио — генерал Недић заслужује признање сваког Србина. Сад, кад навршава две године своје плодне управе у Србији, одајмо му заслужено признање и пожелимо му многе среће да и даље брод Србије води сигурним путем у луку мира, реда и рада за срећу Србије и Срба.

С. Р.

Група српских заробљеника који раде на једном сељачком газдинству у Немачкој (Снимак: В. В. А.)

ДВЕ ГОДИНЕ ОБНОВЕ СРБИЈЕ

(Наставак са 5-те стране)

радник, наш вредни српски сељак највише је учинио за свој народ, за своју земљу, за будућу његову задружну државу. Он је својим жуљевитим рукама као никад до сад, обрадио своју земљу и тиме српском народу осигурао правилну и довољну исхрану. За њим следи српски патриота радник под непосредним вођством свога Старешине претседника владе генерала Недића.

Ако с друге стране погледамо у материјалан рад владе Народног спаса, са истинским дивљењем морамо одати признање на финансијској политици коју води под изванредно тешким приликама. Ми видимо да се целокупно чиновништво редовно плаћа са повећаним платама поред тога што му се у виду натуре с времена на време притиче у помоћ. Тако исто редовно се исплаћују пензије као и инвалидске потпоре нашим осакаћеним ратницима и ратним удовама. Помоћ се издаје заробљеничким породицама, не распоређеним официрима и чиновницима — избеглицима. У најоскуднијем времену, са највећим жртвама Влада прибира државне приходе и стиже да задовољи готово све државне потребе, у исто време, трошећи огромне суме на јавне радове који служе народним потребама. Сматрамо, да је и ово један добар знак народног поверења кога Влада ужива.

Влада Народног спаса поклања велику пажњу и народном просвећивању. И ако живимо у ратним тешким временима, код нас све школе раде. Влада се стара да у интелектуалном подмлатку не наступи празнина, да се кон-

тинuitет одржи. Како основна, тако и средња, па и највиша настава редовно се одржава и ако нешто по скраћеном програму. Тако исто раде стручне школе као и приватне гимназије. Народу се чине олакшице да слободно време проведе у забави претстава које му пружају добра стална и путујућа позоришта и дилетантске групе, поред многих биоскопа у којима се дају одабрани филмови. Тако, уживајући у забави у часовима одмора, народ има своје душевне хране, која га одржава да не клоне, да издржи до краја. У овом погледу, мора се одати дужно признање данашњем учитељском кадру, нарочито оном на селу, које ради под изванредно тешким приликама. Народна просвета вођена под строгом контролом, чуваће наш народ од завођења на странпутицу са једино правог српског и светосавског пута којим су и наши стари вековима ходили.

У једном сумарном прегледу рада двогодишњице владе Народног спаса, морамо одати признање и славим српским оружаним одредима, под чијом се заштитом обавља цео конструктиван рад око обнове Србије. Овим нашим див-јунацима, у чијим грудима куца српско срце нека је изречена велика захвалност на њиховом пожртвованом раду. Многи млади животи њихових палих другова узидани су у темеље нове Србије, одакле ће чистоћом српске љубави и братске солидарности вечито зрачити покољењима, опомињући их да стечено чувају јер је плаћено скупocenим жртвама најбоље леце српског народа. Малобројне

фаланге али богате светосавским духом и даље ће бдити над судбином своје браће чувајући их од небратске руке које заведене и пометене раде противу интереса своје земље и народа. Они ће одржати ред и поредак тако потребан Србији и српском народу, јер знају да уз њих и са њима свако право српско срце куца и да ако буде потребно, њихови ће се редови устројити јер Србија мора живети.

Када смо бацили један летимичан поглед на рад владе Народног спаса за две минуле године, онда као Срби морамо застати пред напорима ових наших људи и дубоко се поклонити пред истрајношћу коју су показали. Две године рада у окупираној земљи, у једној духовно растројеној средини, са најоскуднијим средствима, под притиском милионских тешкоћа, заиста је то један колосалан напор, коме треба тражити примера. Толико времена нису остајале владе ни у бившој Југославији, где је министровање било знак господства и песма према данашњим приликама. За ово исто време промениле су се у Лондону четири емигрантске југословенске владе, које нису имале ни државу, ни народ, ни посла. Шта је влади Народног спаса дало вољу за овакав истрајан и напоран рад, ако не дубока љубав према српском народу и непоколебљива вера у срећан Васкрс Србије. Молимо се Свемогућем, да им подари живота, здравља и снаге да заврше започето дело са успехом, јер са њима је Бог, вера и српски народ.

Бог чува Србију! П. О.

ОТАЦ ПЕСНИКА ВЛАДИМИРА ВАСИЋА

Пишући у Српском народу о Владимиру Васићу, г. Александро-вић нас је потсетио на једну симпатичну личност старије наше књижевности, чија је биографија данас скоро непозната.

Васић је био син лозничког проте Игњата Васића, чувеног либерала и необично вештог полемичара у партијској и династичкој политичкој дискусији. Неко је 1889 излао у Шапцу 1 књигу протиних успомена, (да ли је издао и другу, није нам познато), под насловом Дневник Игњата Васића. У тој реткој књизи налазе се многи подаци и о њему и његовом сину, песнику Владимиру Васићу.

Прота Васић каже да су њихови старинови из Бјелопавлића у Црној Гори, да су „у последњој сеоби“ прешли у Срем у село Марадик, где су живели под именом Говедарићи. Породица протине матере била је учитељска, свештеничка и калуђерска. Његове мајке отац Игњатије Сав био је учитељ проте Матеје Ненадовића. Хади Рувима и других. Прота Васић је био род са великим бројем попова по Србији и Срему.

Протин отац Исак прешао је у Србију код Карађорђевог, те се тукао у разним бојевима, а наставио се у ваљевском Грабовцу.

Једна протина рођена сестра била је мати Милоша Милојевића, етнографа и војника. Милојевић је био ожењен сестром Косте Цукића.

Прота Васић је рођен у Београду 12 марта 1812, али је одрастао и учио у Купиново, и то преговорно и приватно. Значајно је да му је и мати била писмена и врло побожна. Он је у младости хтео да се закаљује и био манастирски искушеник.

У Србију је прешао 3 септембра 1829, где је постао најпре учитељ (био му ђак Ранко Алимички), затим 1833 ђакон и свештеник. Много га је помагао чувени шабачки прота Јован Павловић, такође рођак, коме је био и капелан.

Прота Васић је био ожењен (25 јануара 1832) Милицом, кћерју Матије Ђака Илића из Румске.

Страшан политички опозиционар после 1842, немирна душа, прота Васић је све до 1858 имао доста тежак и рђав живот. После тога времена он је „светоандрејац“, народни посланик и угледна личност све до своје смрти.

Рођен у Шапцу 1842 године, његов син, песник Владимир Васић је растао и подизао се уз тога оца и у таквој породичној средини. Отац га је 1858 довео у Београд.

Причање проте Васића које се односи на 1858 и на његово учешће у догађајима тога времена је не само живо, него и врло занимљиво. Он је био у центру свих политичких интрига и доцније, у непосредном контакту са Кнезом Милошем. Шта више, он се борио са дворском камарилом и био неки пандан попу Хади-Дини, чији је утицај на Кнеза Милоша био препондерантан.

Године 1860 Кнез Милош је протерао проту Васића из Београда, јер му је као ак-обновљивац и либерал већ био постао несносан. Отуда су против ња јадикованја на „кочачаре“ (људе из Кнежева Конака) управо волео занимљива.

У то време (1860) Владимир Васић станује у Београду код Милоша Милојевића, а затим и станује и храни се код митрополита Михаила у самој Митрополији, што значи да увек остаје у свештеничкој и либералној атмосфери, која није могла бити без утицаја на његово морално и интелектуално формирање. Једно време је становао и код Ранка Алимичкића. Леко је био у толико више упућен на оца и

маче пријатеље, јер му је мати умрла још 18 јула 1843.

Прота је становао у Лозници од 1844, па је ту код њега неко време растао вероватно и његов син, кога је нербице волео и о коме се много старало. Они су се волели усрдном и нежном љубављу и много се дописивали. Има много детињих, Владимирових писма из Шапца, Београда, Берлина и Есфорфта, вели прота у својим Меморансима. Где ли су сада та писма? Она су можда интересантнија и од Владимирових стихова!

По свим изгледима Владимир је ушао у Војну академију из материјалних разлога, јер га отац није могао издржавати на другим школама. Он сам прича оцу у једном писму о својој оскудици у одећи. Јављивши му да се јавио за Академију заједно са 100 других кандидата. Али није у оскудици само син, него и отац, о чему говори једно писмо митрополита Михаила, упућено проти (и такође објављено у његовој посмртној књизи) којим га писмом овај теши због изгубљеног места у београдској књижевности (1860).

Не знамо какав је био Владимир Васић као кандидат за Војну академију. Знамо да је др. Владан Ђорђевић износио како је он био већ примљен у Војну академију, када су либерали њега избацили из списка изабраних питомаца, да на његово место убаце младог Васића. Ако је то тако, онда је ова „рохада“ врло занимљива. Треба претпоставити какву би војну каријеру текао до Владана, а какав би развој сулбина резервисала Владимиру Васићу у цивилу. Можда не би умро тако млад и можда би у књижевности дао много више.

У свакоме случају о Владимиру Васићу се не може дефинитивно писати док се не консултују објављене и необјављене хартије његовога оца. Видели смо да је и оно што је објављено, претставља данас огромну реткост. Где ли је тек оно што је необјављено? Ко би то знао, добро би учинио да извести Државну архиву.

Значај омладинског књижевног конкурса

Књижевни конкурси имали су одувек позитиван утицај на оживљавање књижевног живота и на потстицање једне живе утакмице међу самим књижевним ствараоцима. Недавно расписани књижевни конкурс Српског народа, на пример, знатно је допринео обнови српског књижевног живота који је, после несрећног свршетка рата, био сасвим замро. Као што се обично дешава после оваквих тешких националних катастрофа, тада нестаје елана за књижевни рад, људе обузима једна врста апатије, духовног мртвила и потпуно равнодушности за књижевно и уметничко стварање.

Те исте појаве запажале су се и код нас у току последње две године. Међутим, расписивање великог књижевног конкурса Српског народа натерало је многе наше књижевне раднике да поново узму пера у руке и да се озбиљно припреме за нове духовне напоре и нова духовна стремљења.

Расписивање најновијег књижевног конкурса, за најбоље израђене књижевне саставе самих омладинаца, има исто тако велики значај. Наша омладина имала је одувек смисла и љубави за књижевност и уметност. Сетимо се само великог броја наших омладинских часописа и листова, који су били верно огледало вишних душевних одлика српске омладине, њеног одушевљења за лепоту и поезију, њеног истинског заноса за све што је племенито и узвишено. Сетимо се само дивног идеалистичког покрета Уједињене омладине српске 60-тих и 70-тих година прошлога века, у доба нашег смелог и понесеног романтичарског национализма, када је читава српска омладина била сложна и

јединствена, истоветних погледа и заједничких идеала, када се и живело и умирало само за Српство.

Најновији конкурс има вишеструк значај. Пре свега, он ће показати да је данашња српска омладина свесна озбиљности времена у коме живимо, да је начисто с тим да се читаво човечанство налази на судбинској раскрсници и да више нема повратка на старо. Ново доба тражи нове људе, који ће бити зрели и способни да поведу нове нараштаје бољој и срећнијој будућности.

Више је него извесно да кроз редове нове српске омладине већ данас струји нови дух и нови, позитивни и стваралачки идеализам. Нова омладинска поколења не заносе се више интернационалним марксистичким идејама, не подају се више штетним страним утицајима, не имитирају више туђе образце, туђе формуле животне мудрости и туђе погледе на живот и свет, не одушевљавају се више незрелим и опасним идејама о слободној љубави и сличним изумима изопаченог и патолошког бољшевичког морала који разара основне темеље европске културе и хришћанске цивилизације.

Нова српска омладина — после дугог тражења и лутања у току прохујалих 20 година нашег несрећног и неорганизованог јавног живота — враћа се поново нашим здравим народним традицијама, вечитом пражвору наших исконских националних и расних вредности, вековном жаришту наше аутохтоне, самоникле и самосвојне на-

родне културе и народног духа, Српству и Православљу.

Судећи према сведочанствима наставника књижевности наших средњих и стручних школа, наша школска омладина воли и разуме књижевност, осећа наше књижевне вредности и покушава и сама да се огледа на књижевном пољу. У првим пробама пера наших омладинаца осећа се већ дух новог доба националне обнове и моралног препорода српског народа. У омладинској рубрици Српског народа објављен је већ до данас читав низ успешних радова самих омладинаца, који показују необичну духовну зрелост и обећавају позитиван развој у будућности.

Расписани омладински конкурс откриће, без сумње, многе младе књижевне таленте, изазваће живу и племениту утакмицу међу омладином и потстаћи ће је да се јаче интересује за рад на књижевном пољу. Сви награђени радови на овом конкурсима биће објављени у засебној књизи која ће достојно репрезентивати нови српски књижевни подмладак и допринети да наши нови културни хоризонти постану ведрини и лепши.

На молбу учесника, рок за пријем рукописа продужен је до 1 октобра.

Сликарске изложбе некада и сада

За сликарске изложбе сада постоје разни павиљони и салони. Некада их није било. Код старих Грка сликари су излагали јавно, на трговима. Плиније пише да је сликар Апел стално јавно излагао своје радове.

У Риму сликарске изложбе вршене су у такозваним портицима. Агрипа је држао говор у коме је позивао богате аматере сликарства да своје сликарске галерије учине приступачним и сиромашнима.

У Италији, за време Ренесанса, приређиване су многе сликарске изложбе по атељеима самих сликара.

Прави сликарски салони основани су у Француској. Луј XIV по савету Колбера наредио је члановима сликарске академије да се сликарски и скулпторски радови имају излагати сваке године.

Године 1663 академија је одлучила да се сваке године месеца априла одржава сликарска изложба, али је Колбер наредио да се изложба држи сваке друге године како би сликари имали времена за своје радове. Године 1667, од 9 до 23 априла, отворена је била прва јавна сликарска изложба, потпуно онаква какве се и сада приређују, а године 1746 образован је био жири који је имао за дужност да прима и оцењује радове који ће бити излагани на изложби.

УСПЕХ „ВИТА-МИНЕ“

ВИТА-МИНА је најзад изашла пред публику.

Као и „Минут после десет“, тако је и ова најновија београдска бурлеска одмах, на премијери освојила београдску публику: освојила је и новим сажетом, и новом духовитошћу, и новим шлагер-песмама, које публика пева заједно са глумцима — у кратко речено, освојила је, јер је ведрата, животна, јер је актуелна, чисто београдска ствар.

Духовитост Београда је непресушна.

У овим најтежим данима није утрнуо смех, није угаснула ведрина, тај понос цароставног Београда.

Мића Димитријевић је и овом приликом доказао да је стари београђанин са све новим и новим београдским бурлескама, шалама, вицевама, шлагерима, мајстор за реви-комедије.

Вита-Мина је успела да за-

смеје и оне високо писмене, оне широко неписмене. Она је од оних духовитих ствари, које ће остати као пример ведрине свога времена, своје средине.

Вита-Мина је комедија у којој долазе до изражаја два Београда: монденски и пиљарски. Сукоби су испреплетани тако да се лица и наличја та два света стално смењују.

Али, колико је Мића Димитријевић уложио духа, да Вита-Мина што боље успе, толико су се исто својски заложили и сами глумци.

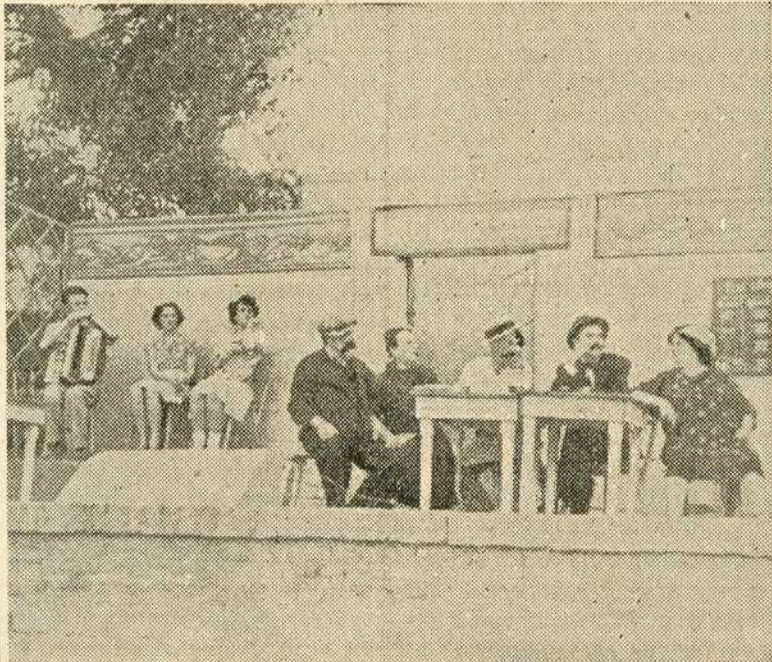
Животић, као краљ парадајза, опет је блјрирао, а поред њега у првом реду г-ђа Цока Петрић-Нешић и г-ђа Д. Цимић, па затим г-ђа Паранос и г-ђа Ж. Стокић.

И с музичке стране Вита-Мина је освојила публику својим ведрим шлагерима: Калемегдан се разлегао од смеха и песме, те је публика провела најведрине бај неколико тренутака.

Пријатна и лака, Вита-Мина ће остати комедија радо гледана, радо имитирана, јер ведрота која њоме ствја није вештачка, високопарна, књишка, већ спонтана, животна, присна — народска.

Овакве врсте реви — комедије несумњиво припремају терен за велике комедиографске подвале, којих је у Београду увек било и којих ће несумњиво увек бити.

Доказ је зато успех Вита-Мине.

Једна сцена из „Витамине“ на калемегданској позорници (Снимак: С. Н.)

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић
ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.
РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Терезије 5 мезанин, 1 степениште (Палата Извозне банке) Тел 20-383
ШТАМПАРИЈА „ЛУЧА“ Краљице Наталије 100 Тел 21-772.
Тромесечна претплата 36 динара шаље се преко „Преса“ а. д. Влајковићева 8.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

Рехабилитација песника
Светислава Стефановића

Др Р. В. Ђисаловић: *Поезија Светислава Стефановића, Београд, 1943. Издање књижаре „Доситеј Обрадовић“.*

После рехабилитације нашег великог песника Лазе Костића, којој се приступило са пуно добре воље и широког разумевања, дошла је на ред и рехабилитација његовог најбољег ученика и следбеника, песника Светислава Стефановића. Као што је познато, Јован Скерлић, Бранко Лазаревић и остали наши књижевни критичари из Скерлићевог круга, били су неправедни према песнику Стефановићу и одрицали су му и оно што му се мора признати: неоспоран песнички таленат.

Доцент Универзитета др Р. В. Ђисаловић, објавио је ових дана интересантан есеј о поезији Светислава Стефановића, који за службу пуно пажњу. У првом делу свога есеја, писац је бацио поглед на писање критике о првим збиркама песниковим, са занимљивим полемичким освртима на критике Скерлића и Б. Лазаревића. Врло је занимљива случајност чињеница да су и учитељ и ученик рђаво прошли пред судом наше тадашње критике: „После Лазе Костића, Свет. Стефановић био је најсмелији борац против песничких конвенционалности, против спутавања живог људског духа и против умртвљавања унутрашњег живота човека. И Костићева и Стефановићева поезија била је отворена побуна против старог реда ствари у тадашњој српској књижевности. Зато су и Костић и Стефановић били проскрибовани од стране свих оних који су били противници напретка и новог духа у нашој литератури“.

У својој успелом есеју др Ђисаловић је дао интелигентну естетичку и психолошку анализу Стефановићеве лирске, рефлексивне, родољубиве, социјалне и религиозне поезије: из сваке врсте изабрао је најкарактеристичније песме и дао о њима своје прецизно формулисане коментаре и конкретне судове. Др Ђисаловић је овим есејом дао доказа да располаже лепом књижевном културом и широком пријемчивошћу за естетичке импресије и истинска уметничка доживљавања.

У последњем поглављу писац даје занимљив осврт о мишљењу наших и страних савремених књижевних критичара и литерарних историчара о поезији Стефановићевој: Исидоре Секулић, Боривоја С. Стојковића од наших, Отона Хаузера, Артура Кронина, Умберта Урбанија, Филеаса

Лебега, од страних. На крају својих излагања, писац је дошао до ових интересантних закључака: „Данас, после пола века његовог песничког стваралаштва, почиње се и у нас постепено увиђати да су странци и овога пута били објективнији и правичнији од нас самих. Крајње је време да постанемо свесни себе и да уместо денити и наше сопствене духовне вредности и наша властита духовна остварења“.

ЕВРОПЉАНИН РУБЕНС

Hans Gerhard Evers: *Peter Paul Rubens, Verlag F. Bruckmann-München, RM 25.—*

У моменту када Европа брани своју културу, једна књига о Рубенсу има нарочито значај. Од Антверпена до Цириха су велики градови нашег континента украшени његовим делима, која вежују божанско небо Грчке са северњачким пејсажима и тиме имају карактер европског.

Такође чисто научни разлози оправлавају издавање ове књиге. Досадања литература о Рубенсу није довољно обратила пажњу како на његова дела тако и на Рубенса као човека (који је истовремено био и политичар). Овде је по први пут дата јасна слика овог великог уметника, при чему писац чини интересантан покушај да Рубенсово дело прикаже кроз његов приватан живот.

Уметнички свет
кроз анекдоте

Leonold Zahn: *Kleine Kunstgeschichte des 19. Jahrhunderts in Anekdoten, Gustav Kienperner Verlag, Berlin, RM. 15.—*

Из анектола може се човек боље упознати него из неке друге биографије. Анектоле описују једног уметника исто тако тачно као и оштри потези киста. Бити 19. век био је пун догађаја у уметничком свету.

После великих француских сликара из друге половине века са својим бурним и пуним патња животима налази се мир немачких романтичара. Једна од њих, Јана је, што је он кроз ситне догађаје и анектоле пробијајући уметника 19. века цртајућима, тако да је то права виртуозност.

Национално
васпитање
омладине

Заводски лист, Смедеревска Паланка, година I, бр. 8, цена 6 динара

Завод за принудно васпитање омладине у Смедеревској Паланци није старог датума. Али он је за кратко време свога постојања постигао резултате којим би могао да се поноси и најстарији завод овакве врсте у ма којој земљи. У овоме Заводу су за кратко време небројено младих и девојака не само упознали све благодети једнога конструктивног рада, већ им је дато и једно солидно опште образовање и национално васпитање. Заводски питомци су основали своје спортске клубове, литерарне друштвине, и, пре неког времена и свој лист.

У свом последњем броју Заводски лист доноси врло интересантне чланке и песме питомца, као и говор Димитрија Љотића „О вама и за вас“, који је одржао пред питомцима, у коме се између осталог каже:

„Човек се коцка и људи га осуђују. Кажу: коцкар је. А како да ми останемо хладни када млад човек стави свој живот на коцку. Како да у нама све не затрепери? Како да не будемо несрећни, као да су у нас беси ушли, па нам раскидају тело? Како да не будемо узбуђени? И кад би то биле све гране са нашег народног дрвета, које су потрајале и које чекају само да буре нахте и да их одломи, ми бисмо морали да се узбудимо. Ипак, и она сува грана росла је на оном зеленом храсту. Ни то одвајање не иле без бола. А шта је са лишћем зеленим? Шта је са гранчицама? Како да човек не помисли на њих које се раскидају. О, нисам ја против жртава. Како би човек могао бити достојан тога имена ако је против жртава? Жртва је ипак највећа ствар. Принети себе на жртву, изван тога нема ничег вишег. Ко то учини, тај је дошао на врхунац људског уздицања. Али принети себе на жртву ради онога ради чега вреди изгубити живот. Тада се мора наћи мисао за коју се вреди жртвовати!“

Од прилога заводских питомца нарочито је занимљив чланак Р. Николића „Србија чека на нас“.

„Србија чека на нас! Њене дубоке ране зову нас да их лечимо. Понижени и беспомоћни народ моли и клечи пред нама. Зову нас да помогнемо свима онима који су далеко од свога зачиња и који своје суморне дане проводе у туђини, мислећи стално на свој родни крај, на своје. Зову нас увећене српске мајке, које осталоше са својим челима — младим и нејаким Српчићима — без супруга својих, зову нас да их помогнемо. Зову нас бледа и гладна деца, обучена у рите, без оца и мајке — своје, остављена улици, да им помогнемо и да их нахранимо. Зову нас градови и села да из њих изагнамо белу и немаштину која мучи напаћени и намучени народ. Зову нас родна поља, да их напоси знојем својим да би што боље родила. Планине, брда, обрасла дивним столетним шумама, чекају на нас да их ослободимо оних сивих и тешких облака који их притискују, те да их поново сунчани светли и топли зраци љубе а плави, нежни као осмех, анђела, свод грли да те шуме столетних храстова, четинара и липа поново учини привлачним и безопасним, да кужни дах њених становника отерамо, да се њеним свежим ваздухом и пријатним мирисом напajaју болесна браћа“.

Радио

СВАКОДНЕВНЕ ЕМИСИЈЕ
БЕОГРАДСКЕ РАДИО СТАНИЦЕ

- 5.00—6.15 Другарски поздрав
- 6.15—7.00 Емисија за српске сељаци и вести на српском језику
- 7.00—7.10 Вести на немачком језику
- 7.10—9.00 „Добро јутро, драги слушаоци!“
- 9.00—9.20 Вести
- 9.20—12.00 Пауза
- 12.00—13.00 Подневни концерт
- 13.00—13.10 Вести на српском језику
- 13.10—13.50 Подневна музика
- 13.50—14.00 Вести на немачком језику
- 14.00—14.50 Нешто за тебе
- 14.50—15.00 Извештај о водостању
- 15.00—15.30 Извештај Врховне команде с лаганим понављањем и кратке вести за војску
- 15.30—16.00 Пауза
- 16.00—18.20 Српске емисије
- 18.20—18.40 Час немачке народне групе
- 18.40—19.00 Музика за тебе
- 19.00—20.00 „Из савремених догађаја“ на немачком језику и вести на страним језицима — бугарски, мађарски, француски и румунски.
- 20.00—20.20 Вечерње вести
- 21.40—22.00 Поздрав милог београдског стражара
- 22.00—22.15 Последње вести
- 00.00—02.00 Поноћне мелодије.

НЕДЕЉА, 29 АВГУСТ

- 16.05—17.00 Београд поздравља Бор. Суделују: Народни оркестар Обреновић, Ната Павловић, Предраг Буташ, дует Спасојевић—Тодоровић, квартет Ђорђевић, квартет Симић, Војин Поповић, Младен Гутеша, Јел. Стојковић, Константин Павлов
- 17.00—18.20 Лепе мелодије.

ПОНЕДЕЉАК, 30 АВГУСТ

- 16.00—18.20 Српске емисије.
- 16.00—16.30 Забавна музика. Изводе: Забавни оркестар под управом Фрање Седлачека и солисти Дивна Радић и Александар Маринковић
- 16.30—16.35 Извештај Врховне команде.
- 16.35—17.00 Серенаде (плоче)
- 17.00—17.30 Гласови са позорнице
- 17.30—17.40 Предавање.
- 17.40—18.10 Народна музика. Изводе Народни оркестар Милановић, Савета Судар и Димитрије Ђирић
- 18.10—18.20 Из савремених догађаја.

УТОРАК, 31 АВГУСТ

- 16.00—18.20 Српске емисије.
- 16.00—17.00 Музика из тонфилмова. Суделују: квартет Симић, квартет Ђорђевић и Војин Поповић.
- 17.00—18.10 Народна музика. Изводе: Народни оркестар Милановић, тамбурашки оркестар Аранички, Ружа Протић, Божидар Милосављевић, Вука Шехеровић, Божидар Грујић и Бора Савић-Крушарац.
- 18.10—18.20 Из савремених догађаја.

СРЕДА, 1 СЕПТЕМБАР

- 16.00—18.20 Српске емисије.
- 16.00—16.30 Забавни квинтет Преворшек
- 16.30—16.35 Извештај Врховне команде.
- 16.35—16.50 Концерт мушког октета под управом Богдана Цвејића
- 16.50—17.00 Из савремених догађаја
- 17.00—18.20 Забавни час.

ЧЕТВРТАК, 2 СЕПТЕМБАР

- 16.00—18.20 Српске емисије.
- 16.00—16.30 Концерт радио хора под управом Богдана Цвејића.
- 16.30—16.35 Извештај Врховне команде.
- 16.35—17.00 Квинтет Николић свира српске мелодије
- 17.00—17.30 Звучи тамбурица. Изводе: тамбурашки оркестар Аранички. Солисти: дует Катински и М. Милошевић
- 17.30—17.40 Предавање
- 17.40—18.10 Дечји час
- 18.10—18.20 Из савремених догађаја.

ПЕТАК, 3 СЕПТЕМБАР

- 16.00—16.30 Аудиција радио Београд
- 16.30—16.35 Извештај Врховне команде на српском језику
- 16.35—17.00 Народне песме и музика изводи народни оркестар под управом проф. Кристића. Солисти: Ранка Ђорђевић и Нада Јовановић
- 17.00—17.30 Шлагери Изводе: Квартет Симић, Војин Поповић, квартет Ђорђевић и Младен Бутеша
- 17.30—17.40 Предавање.
- 17.40—18.10 Народне песме певају Вера Пантелић и Добривој Јовић уз пратњу народног оркестра Милановић
- 18.10—18.20 Из савремених догађаја.

СУБОТА, 4 СЕПТЕМБАР

- 18.00—18.20 Српска емисија. Добровољачки час.

ПРИЛОГ ЈЕДНОГ МАЛОГ НАРОДА
ЕВРОПСКОЈ КУЛТУРИ

Ерце: *Словенска крв. Издање „Словенска крв“, Братислава. Страна 570, цена Кс 270.*

Добијањем своје самосталности Словачка је стављена пред важне културно-политичке задатке. На првом месту требало је доказати да нова држава не само да данас стоји на завидној културној висини, која оправдава њену самосталност, већ да она ту своју самосталност заслужује и својом прошлосту. Она на првом месту мора самим Словацима а затим целом свету да покаже, да је словачки народ дао велики број имена са којима може да се поноси и неки велики европски народ.

Нарочито је велики број Словака који су радили ван своје домовине, јер им она није раније могла да пружи могућности за развој њихових способности. Ти Словаци су, растурени по целом свету, дали човечанству

драгоцене прилоге. Данас су нам сва та имена позната захваљујући Ерцу, који их је са великим трудом сакупио и дао у првом словачком лексикону. Он је тиме словачкој јевности дао једно драгоцено дело, у коме је показао колико се значајних Словака налази не само у самој Словачкој већ и у иностранству. У овој књизи се налазе имена свих значајних људи словачке крви без обзира на позив и народност којој данас припадају. Воде много словачке крви тече у жилама људи који се данас нерално сећају свога порекла, јер су током времена подлегли страном утицају. Ерце овој књизи набраја преко 3000 имена научника, уметника и филозофа, као и хемичара, лекара и физичара итд., који чине част словачком народу.

„Словенска крв“ је једно документарно дело, које је драгоценост за целу словачку нацију, јер је оно доказ снаге и истрајности Словака.

МАЛИ ОГЛАСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 3.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам, па је овим оглашујем за неважећу. Крстан Загорац. 596 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам, те је оглашујем за неважећу. Јелена Ваљански. 597 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ број 15.728 издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Видосава Ђурђевић. 599 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ број 9.266 издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Овим је оглашујем за неважећу. Видосава Ђурђевић. 599 2—3

КУЋНУ ЛИСТУ и пријаву издате од Претстојништва градске полиције, Крагујевац, изгубила сам па их оглашујем за неважеће. Милосава Павловић. 600 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, па је оглашујем за неважећу. Дана Пантовић. 601 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, па је овим оглашујем за неважећу. Михајловић Даринка. 602 2—3

ДУВАНСКУ књижицу бр. 1267 издату од Претстојништва градске полиције Крагујевац, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Добривоје Ђорђевић. 603 2—3

ИСПИСНИЦУ моје кћери Бориславке Бајић ученице I разреда гимназије у Алексинцу изгубио сам те ју овим оглашавам за неважећу. Душан Бајић, адвокат из Бајине Баште. 581 3—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам па је овим оглашујем за неважећу. Сврзић Драгослав. 583 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам па је оглашујем за неважећу. Жика Димитријевић. 583 3—3

ПОЛИЦИСКУ пријаву издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам па је оглашујем за неважећу. Илинка Стојановић. 584 3—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам те је овим оглашујем за неважећу. Босиљка Чумић. 585 3—3

КУЋНУ ЛИСТУ и пријаву издате од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашујем их за неважеће. Драгиша Илић. 586 3—3

ПРИЈАВУ и објаву издате од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам, па их оглашујем за неважеће. Благоје Стаменковић. 587 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, те је овим оглашујем за неважећу. Надежда Николајевић. 588 3—3

ИЗГУБИО САМ личну карту издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу па је оглашујем за неважећу. Петровић Миливоје. 589 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам па је оглашујем за неважећу. Бошко Којић. 590 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам па је овим оглашујем за неважећу. Радмила Јовановић. 592 3—3

ИЗБЕГЛИЧКУ легитимацију бр. 93409а издату од Претстојништва полиције у Крагујевцу изгубила сам. Овим је оглашујем за неважећу. Јованка Богошевић. 591 3—3

ПОЛИЦИСКУ пријаву издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам те је оглашујем за неважећу. Милица Брајевић. 593 3—3

ИЗГУБИО САМ личну карту издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, па је овим оглашујем за неважећу. Светислав Петровић. 594 3—3

ТРАЖИ СЕ Сретко Петровић, избеглица село Врточ, општина Милићи, срез Ласаница. Јавити Вида Петровић, избеглица село Грбица, срез Гружански. 614 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ број 7088 издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Мирковић Илинка. 615 1—3

ПОЛИЦИСКУ ПРИЈАВУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам па је оглашујем за неважећу. Радмила Димитријевић. 616 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ 101 издату од среза Гружанског изгубио сам па је овим оглашујем за неважећу. Стојковић Радојко, из Станова. 617 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, па је овим оглашујем за неважећу. Живана Петровић. 618 1—3

„РАДЕ НЕИМАР“

ИЗБЕГЛИЧКУ ЛЕГИТИМАЦИЈУ издату од Комесаријата за избеглице у Рачи изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Милан Војиновић. 619 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ И ПРИЈАВУ издате од Претстојништва градске полиције Крагујевац и шоферску дозволу издату од Министарства трговине изгубио сам па их оглашујем за неважеће. Вујичић Живота, аутомеханичар. 620 1—3

Пажња! Продавцима златног накита

Не продајте ни једног парчета Вашег златног накита, драгог камења и златних зуба, док потпуно не би били упућени у њихову стварну данашњу вредност. Зато ако већ продајете понудите свима купцима а на послетку у Вашем је интересу понудите и познатој фирми „ВРАЧАР“ која ће Вам платити одмах по највишој дневној цени, или ће Вам бесплатно и стручно проценити „ВРАЧАР“ — Београд, Палилулска улица бр. 6. — Продужење Душанове улице. — Телефон 28-706. — Дорћолска пијаца. 622 1—1

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

30 АВГУСТА 1943 ГОД.:

1) Плац Толстојева 11	Дин. 1.500.000.—
2) Плац са зградом Толстојева 64	Дин. 2.800.000.—
3) Плац са зградама Сарајевска 35	Дин. 1.700.000.—
4) Плац са зградом Пуковника Штурмана 5	Дин. 4.500.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради Скадарска 33/II, од 9—12 час. где се могу добити сва даља обавештења. 623 1—1

Државна хипотекарна банка

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

2 СЕПТЕМБРА 1943 ГОД.:

1) Плац са зградом Авде Карабеговића бр. 4	Дин. 900.000.—
2) плац са зградом на углу Госп. Вучића и Тиквешке	Дин. 1.800.000.—
3) плац са зградом Браће Недића бр. 17	Дин. 2.500.000.—
4) плац са зградом Церска бр. 39	Дин. 300.000.—
5) плац са зградом Госп. Јевремова бр. 44	Дин. 2.400.000.—

4 СЕПТЕМБРА 1943 ГОД.:

1) плац са зградама Госп. Јевремова 56	Дин. 3.500.000.—
2) плац са зградама Краља Петра бр. 77	Дин. 2.800.000.—
3) плац Степе Тодоровића, 630 м. кв.	Дин. 320.000.—
4) плац са зградама Живке Давидовића бр. 73	Дин. 450.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради, Скадарска бр. 33 од 10—12 час., где се могу добити сва даља обавештења. 624 1—1

ПРОДАЈЕ — КУЋЕ — ПАЛАТЕ — ВИЛЕ

ВИСОКИ ОЧУВАНИ РЕНОМЕ НАШЕ ФИРМЕ ВЕЋ ЈЕ ПОЗНАТ БЕОГРАД — КРАЉА МИЛАНА 20. — ТЕЛЕФОН 27-796.

ПОСЕТИТЕ СТОВАРИШТЕ МОДЕРНОГ НАМЕШТАЈА

Ђорђа Барјактаревића

БЕОГРАД — КР. АЛЕКСАНДРА 87 и 97. ТЕЛ. 40156.

Има велики избор спаваћих соба, кухиња, трпезарија, комбинованих соба, кауча, патент фотеља, салонских дубоких фотеља, уз најниже цене, најлепши избор за 1943 годину. 626 1—4

СТАРИ НАКИТ И ДРАГО КАМЕЊЕ

Бесплатно стручно процењује, купује и продаје стручна радња.

„БУКУЉА“

ТРГОВИНА СТАРОГ НАКИТА
Краља Милана 41-а до Славије

Државна Хипотекарна банка Главни филијал у Нишу

изложиће јавној продаји на дан 3 септембра 1943 год. са почетном лицитационом ценом ова имања:

- Имање, Поенкареова бр. 22 дин. 800.000.—
- Јеврејска синагога у улици Давидовој Дин. 1.200.000.—
- плац са зградама, Ђ. Вашингтона 10 Дин. 2.000.000.—
- плац, Мраморска бр. 10 Дин. 80.000.—
- плац у Гор. Матејевцу — Загребачка 1 Дин. 30.000.—

Продаја ће се обавити у згради банчиног филијала у Нишу од 10—12 час., где се могу добити сва даља обавештења.

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

10 СЕПТЕМБАР 1943 ГОД.:

- плац са зградом, Кнеза Павла бр. 104 Дин. 4.200.000.—
- плац са зградом, Госп. Јованова бр. 77 Дин. 3.000.000.—
- плац са зградом, Госп. Јованова бр. 79 Дин. 5.600.000.—
- плац са зградом, Ђуре Даничића бр. 4 Дин. 2.000.000.—
- плац са зградом, Далматинска бр. 87 Дин. 800.000.—
- плац са зградом, Цвијићева бр. 118 и 120 Дин. 2.000.000.—

13 СЕПТЕМБАР 1943 ГОД.:

- плац са зградом, угао Кап. Мишине 46 и Скен. Бегове бр. 37 Дин. 2.000.000.—
- плац са зградама, Булевар Кнеза Александра Карађорђевића 31 Дин. 1.500.000.—
- плац са зградом, Рајићева бр. 14 Дин. 1.500.000.—
- плац са зградама, Скендербегова бр. 10 Дин. 1.400.000.—
- плац са зградом, Принца Евгенија 37 Дин. 2.000.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради, Скадарска бр. 33 од 10—12 час., где се могу добити сва даља обавештења.

ПРОДАЈЕ СЕ врло јевтино:

ПЛАЦ НА АВАЛСКОМ ПУТУ 300 кв. м. У НЕПОСРЕДНОЈ БЛИЗИНИ БЕОГРАДА. 70.000 Д.

ПЛАЦ КОД АВАЛСКОГ ПУТА БЛИЗУ 9 КИЛОМЕТ. 5000 кв. м. ЈАВИТИ СЕ НА ТЕЛ. 30-698. 1—1

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

6 СЕПТЕМБРА 1943 ГОД.:

1) плац са зградом Виноградска бр. 73	Дин. 400.000.—
2) плац Степе Тодоровића, 630 м. кв.	Дин. 320.000.—
3) плац Степе Тодоровића, 644 м. кв.	Дин. 320.000.—
4) плац са зградама Кнеза Павла 29	Дин. 2.500.000.—
5) плац са зградама Војв. Анђелка бр. 43	Дин. 450.000.—

8 СЕПТЕМБРА 1943 ГОД.:

1) плац са зградама Војв. Анђелка 39	Дин. 500.000.—
2) плац са зградом Војводе Бране 57	Дин. 700.000.—
3) плац са зградом Крунска бр. 36	Дин. 4.500.000.—
4) плац са зградом Кнеза Павла бр. 106	Дин. 4.200.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради, Скадарска бр. 33, од 10—12 час. где се могу добити сва даља обавештења. 629 1—1